

KANTTORI KOULUTTAA

Loimaan rovastikunnan lastenohjaajien

Startti-päivä 8.8. 2013

Sari Mäkinen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2014
Musiikin koulutusohjelma
Kirkkomusiikin suuntautu-
misvaihtoehto

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma
Kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehto

SARI MÄKINEN

Kanttori kouluttaa -

Loimaan rovastikunnan lastenohjaajien Startti-päivä 8.8.2013

Opinnäytetyö 55 sivua, joista liitteitä 3 sivua

Toukokuu 2014

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää yhden suomalaisen ev.lut- kirkon seurakunnan päivä- ja perhekerhojen musiikkikasvatuksen suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Työn aikana työn sisältö kuitenkin vaihtui, koska tutkimuskohteena olleessa seurakunnassa tapahtui suuria muutoksia. Uusi painopiste oli kanttorin johdolla toteutettu Loimaan rovastikunnan lastenohjaajien koulutuspäivä 8.8.2013. Päivän tarkoituksena oli opettaa osallistujille uuden Lasten virsi -kirjan ja Kirkkomuskari-kirjan lauluja sekä antaa uusia työkaluja lauluihin tehtävien leikkien ja opetusmateriaalien luomisessa. Kuvamateriaalin luomisessa käytettiin Kehitysvammaliiton ylläpitämää Papunet-nettisivustoa ja siellä olevaa Kuvatyökalua. Toisena tarkoituksena oli antaa osallistujille tietoa Suomen ev.lut kirkon varhaisiän musiikkikasvatuksen perusteista. Kolmas aihe oli opettaa äänipartituurin tekoa ja käyttöä. Aamunavauksen yhteydessä tultaisiin käymään läpi lyhyesti myös äänenhuollon tärkeyttä ja äänenavauksen tarpeellisuutta sekä opettamaan helppoja äänenavausharjoituksia. Lastenohjaaja tekee työtä äänellään ja ääniongelmien ovat yleisiä.

Uuden laulukirjan laulujen oppiminen koettiin hyväksi. Positiivisena pidettiin myös lauluihin liittyviä leikkiohjeita sekä materiaalivinkkejä. Papunetin avulla luodut kuvapohjat koettiin selkeiksi ja niiden käyttö helpoksi. Varhaisiän musiikkikasvatuksen pedagogiikkakoulutusta olisi syytä lisätä, koska ilman pedagogiikkaa toiminta jää helposti vaille perusajatusta. Tällainen lyhyt koulutuspäivä voi antaa aiheeseen vain pintaraapaisuja ja pedagogiikasta saisi helposti pidemmänkin koulutusaiheen. Äänipartituuri oli kokonaan uutta ja sen käyttöä kannattaa harjoitella aluksi pienessä mittakaavassa. Lapsiryhmälle partituurien käyttö kannattaa aloittaa pienestä ja lyhyestä. Äänenhuolto olisi syytä ylläpitää läpäisyperiaatteena. Ihanteena olisi, jos lastenohjaajilla olisi mahdollisuus ottaa laulutunteja, tai saada muuta äänenhuoltokoulutusta ääniongelmien ehkäisyyn.

Asiasanat: varhaisiän musiikkikasvatus, seurakunta, äänipartituuri, äänenhuolto

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree programme of music
Option of Church music

SARI MÄKINEN

Cantor as a trainer

Startti-day of the children's instructors of the deanery of Loimaa in 8.8.2013

Bachelor's thesis 55 pages, appendices 3 pages

May 2014

This thesis is a study on the opportunities how a cantor can work as an educator for Evangelical-Lutheran church nursery teachers. They work in daycare clubs for children between ages 3 and 6 and are trained by the church. Their basic education does not include much music or music pedagogy. This work studies how a cantor can plan a training period and put that plan into practice by leading one in-service training. The purpose of the day was to teach the songs of the new children's hymn book and Kirkkomuskari-book to the participants and give new tools for the songs in the creation of plays and teaching materials to be done. Second purpose was to give the participants information from the grounds of the early childhood music education in the Finnish ev.lut church. Third purpose was to teach the making and use of the voice score.

The learning of the songs of the new songbook was regarded as good. The play instructions and material hints which are related to the songs also were considered positive. The picture bottoms that were created with the help of the bean net were regarded as clear and their use as easy. Nursery teacher's education program should include more music training and information about early childhood's music pedagogy because without good knowledge on the pedagogy, the basic idea does not reach higher levels. This kind of short in-service training can give only small aspects to the subject and from the pedagogics one could get even a longer education subject easily.

The voice score was totally new and its use is worth first practicing in a small scale. The voice maintenance should be maintained as a penetration principle. The ideal would be if the children's instructors could have possibilities for to take songlessons or get another training to the prevention of voice problems.

Key words: early childhood music education, parish, voice score, voice maintenance

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	SEURAKUNTIEN PÄIVÄKERHOTOIMINNASTA JA TUTKIMUKSESTA	8
2.1	Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma, VAKE.....	10
2.2	VAKE:n päivitys.....	11
3	VARHAISIÄN MUSIIKKIKASVATUS SEURAKUNNISSA	12
3.1	Musiikin rakkauden herättäminen ja vaaliminen.....	12
3.2	Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja kasvun tukeminen musiikin avulla.....	13
3.3	Lapsen musiikillisen ajattelun ja ilmaisun kehittäminen.....	13
3.4	Lapsen uskonnollisen kasvun tukeminen musiikin avulla.....	15
4	TUTKIMUKSEN LAATU.....	16
4.1	Savilan alkukysely ja vastausten koonti	17
4.2	Mukana suunnittelussa.....	22
5	UUSILLE URILLE	25
5.1	Kouluttajaksi rovastikunnan Startti-päivään.....	25
5.2	Lastenohjaajien toiveita koulutuksen suhteen	26
6	LASTEN VIRSIKIRJA	27
7	KOULUTUSPÄIVÄN SUUNNITTELU ALKAA.....	29
7.1	Ensimmäinen suunnittelupalaveri 17.7. 2013.....	30
7.2	Pedagogiikkaosuus.....	34
7.2.1	Laulutaitoko musikaalisuuden ainoa mittari?	34
7.2.2	Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteet.....	35
7.3	Toinen suunnittelupalaveri 7.8. 2013	36
8	ROVASTIKUNNALLISEN LASTENOHJAAJIEN STARTTI-PÄIVÄN.....	38
8.1	Aloitus: äänenavaus ja lämmittely.....	38
8.2	Ensimmäinen osuus: esittelyt, alkulaulu ja ULV:n lauluja kuvien avulla.....	38
8.3	Toinen osuus: pedagogiikkaa.....	40
8.4	Kolmas osuus: Kirkkomuskarin lauluja.....	40
8.5	Neljäs osuus: äänipartituuri	41
9	STARTTI-PÄIVÄ MELLILÄNJÄRVELLÄ 8.8. 2013	43
9.1	Aloitus: äänenavaus ja lämmittely.....	43
9.2	Ensimmäinen osuus: esittelyt, alkulaulu ja ULV:n lauluja kuvien avulla.....	44
9.3	Toinen osuus: pedagogiikkaa.....	46
9.4	Kolmas osuus: Kirkkomuskarin lauluja.....	47
9.5	Neljäs osuus: äänipartituuri	48
10	POHDINTA.....	50

LÄHTEET 52
LIITTEET 53

1 JOHDANTO

Valmistuin lastentarhanopettajaksi Rauman opettajankoulutuslaitokselta v.1988 ja työskentelin päivähoidon ja varhaiskasvatuksen eri tehtävissä kevääseen 2006 saakka. Syyskuun 2006 alusta aloitin Loimaan srk:ssa kanttorin virkavapaansijaisena ja keväällä 2014 työsuhde muuttui vt. kanttoriksi.

Oma urani seurakunnan musiikki- ja varhaiskasvatuksessa alkoi 5-vuotiaana kotiseurakuntani leikkikoulusta ja lapsikuorosta. Molemmat olivat minulle valtavan tärkeitä asioita. Olin onnellinen, kun pääsin laulamaan ja leikkimään yhdessä toisten lasten kanssa. Pianotunnit aloitin 7-vuotiaana. Kerhossa ja lapsikuorossa kylvetty musiikin siemen on kantanut hedelmää ja nyt 45 vuotta myöhemmin olen lopultakin valmistumassa toiseen haaveammattiini, kanttoriksi.

Lapsityö ja lasten kanssa tehtävä musiikki ei ole kuitenkaan jäänyt vaikka työpaikka on vaihtunut päiväkodista seurakunnan urkujen äärelle. Kanttori on hyvin tärkeä lenkki lapsityön työalaa. Näin on ainakin nykyisessä työpaikassani. Kanttori tuo työhön musiikillisen asiantuntemuksen, kun taas lapsityöntekijöiltä edellytetään pedagogista tuntemusta. Olen omassa työssäni kokenut hyväksi, että minulla on nämä molemmat. Konkreettisten työtilanteiden suunnittelu ja valmistelu on sujuvaa, kun ymmärrän sekä pedagogiset että musiikilliset lähtökohdat ja vaatimukset.

Kun mietin opinnäytetyön aihetta, osallistuin erään myös toista ammattiaan opiskelevan kirkkomusiikinopiskelijan työn esittelyyn. Tarkastava opettaja oli Kari Turunen, joka painotti voimakkaasti, että työn aihetta mietittäessä ja ongelmaa rajattaessa kannattaa ehdottomasti käyttää hyväksi kaikkea aiempaa koulutusta ja työkokemusta. Tältä pohjalta lähdin suunnittelemaan oman työni aiheeksi jotakin lasten musiikkikasvatukseen liittyvää. Aiheeksi rajautui päiväkerhon musiikkikasvatus.

Syksyllä 2011 alkuperäinen suunnitelmani oli tutkia yhden seurakunnan päivä- ja perhekerhoissa tapahtuvaa musiikkikasvatusta. Tarkoitus oli seurata eri osa-alueita aina suunnittelusta toteutuksen kautta mahdolliseen toiminnan arviointiin. Valitsin seurakunnan työalan monipuolisuuden, henkilökunnan määrän ja sijainnin perusteella. En aio sen kummemmin tarkentaa, mikä seurakunta on kyseessä, koska haluan säilyttää työntekijöiden intymiteettisuojan. Työssäni käytän seurakunnasta nimeä Savilan seurakunta. Suomessa ei ole sen nimistä seurakuntaa.

Kun otin yhteyttä Savilan seurakuntaan, siis kirkkoherraan sekä lastenohjaajien esimieheen, ja kysyin lupaa ja kiinnostusta tämännäytetyön tekemiseen, oli vastaus myönteinen. Sain molemmilta suulliset tutkimusluvut ja työni lähti käyntiin. Kaikki Savilassa syksyllä 2011 työssä olleet lastenohjaajat suostuivat osallistumaan työhöni omien työtehtäviensä puitteissa. Sovimme, ettei heille tule opinnäytetyöstäni ylimääräistä työtä, koska heidän työajantavansa oli mitoitettu jo valmiiksi täyteen. Heillä ei ollut juurikaan aikaa mihinkään ylimääräiseen työskentelyyn, eikä tästä olisi tullut heille ylityökorvauksia. Kirjallisia tutkimuslupapyyntöjä minulta ei vaadittu, koska työssä ei ollut tarkoituskaan käyttää lapsia minkäänlaisena aineistona. Heitä ei kuvattaisi eikä heidän kommenttejaan kysyttäisi tai kirjattaisi. Ainoat kyselyt tehtäisiin lastenohjaajille ja heidän esimiehelleen. Työn tutkimuksen pääpaino olisi nimenomaan suunnittelussa, sen toteutuksen seuraamisessa ja mahdollisessa arvioinnissa.

2 SEURAKUNTIEN PÄIVÄKERHOTOIMINNASTA JA TUTKIMUKSESTA

Päiväkerhotyö alkoi maassamme 1945 ja alkusysäyksenä olivat sosiaaliset tarpeet (Kirkkohallitus 2008, 13). Toiminta alkoi yleistyä 1960-luvulla ja vuosikymmen myöhemmin syntyivät ensimmäiset seurakuntien järjestämät lasten musiikkiryhmät, -kerhot ja musiikkileikkikoulut. 1980-luvun lopulla käynnistyivät uudet vauvamuskarit, jotka oli suunnattu nimenomaan vauvaikäisten lasten perheille. (Kirkkohallitus 2004, 7.) Ensimmäiset päiväkerhojen ohjaajat olivat heitä, joita nykyään kutsutaan termillä vapaaehtoinen. He olivat pääsääntöisesti seurakunnassa aktiivisesti toimivia naisia. Oman päiväkerhoni ohjaajat olivat terveystieteilijät ja ruostinna.

Varsinainen lastenohjaajakoulutus alkoi piispainkokouksen päätöksen mukaan 350 tunnin mittaisena lastenohjaajakurssina. Tästä on edetty useiden koulutusvaiheiden jälkeen nykyiseen toisen asteen ammatilliseen peruskoulutukseen. Tämä koulutusmuoto astui voimaan 2001. Tutkinto on 120 ov:n laajuinen lapsi- ja perhetyön perustutkinto. Tutkinnon suorittanut saa kelpoisuuden seurakunnan lastenohjaajan työn lisäksi myös kuntien varhaiskasvatuksen tehtäviin, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajaksi sekä lastensuojelun ja perhetyön eri tehtäviin. (Kirkkohallitus 2008, 18.)

Kirkon nelivuotiskertomuksessa ”Haastettu kirkko - Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008-2011” mainitaan, että vuonna 2011 seurakuntien päiväkerhojen, pyhäkoulujen ja musiikkileikkikoulujen toimintaan osallistui yli 83 000 lasta. Siis enemmän kuin yksi kokonainen ikäluokka. Ei mikään pieni määrä kerhotätien piirileikissä! Päiväkerholaisten osuus tästä määrästä oli 48 500 lasta, yhteensä noin 27 % kaikista 3-5-vuotiaista. Kerhoa käyvien lasten määrä on kuitenkin laskenut, sillä v. 2007 heitä oli vielä n. 37 %. Vuodessa putous on ollut iso, n. 10 %. Ilmiön taustalla ovat mm. syntyvyyden lasku sekä entistä kattavampi kunnallisen varhaiskasvatuksen, siis päivähoiton ja esiopetuksen, käyttö. (Kirkon tutkimuskeskus 2012, 346.) Tarkastelussa olleella nelivuotiskaudella seurakuntien suurin yksittäinen työntekijäryhmä oli kuitenkin lapsityöntekijät. Heitä oli yhteensä noin 2700 henkilöä (Kirkon tutkimuskeskus 2012, 346).

Seurakuntien päiväkerhojen musiikkikasvatuksen tutkimus on 2000-luvulla jäänyt hyvin vähälle. Ainoa löytämäni tutkimus oli Kyllikki Rantalan Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen laitokselle vuonna 2003 tekemä lisensiaattityö, jossa hän tutki lastenohjaajien koulutuksen musiikkikasvatusta sekä musiikkikasvatuksen käyttöä päiväkerhotyössä. Viime vuosina seurakuntien lasten musiikkikasvatuksen tutkimuksen pääpaino on ollut musiikkileikkikoulujen puolella. Kysyin keväällä 2013 Seurakuntien Lapsityön Keskuksen musiikkikouluttaja, kanttori Mari Torri-Tuomiselta alan tutkimustilannetta, ja hänen mukaansa asia on juuri näin. Tutkimus keskittyy tällä hetkellä seurakuntien muskareihin.

Pidän tätä hiukan harmillisena asiana, mutta ymmärrän sen kyllä. Päiväkerho on hyvin vakiintunutta toimintaa, sen henkilökunnalle on alan koulutuspaikkoja eri puolilla maata ja työpaikkojakin on tarjolla seurakunnissa ainakin tällä hetkellä vielä melko hyvin. Seurakuntien musiikkileikkikoulut ovat päiväkerhoon verrattuna monella paikkakunnalla hyvin uutta toimintaa, eikä sitä ole läheskään samassa mittakaavassa kuin päiväkerhoja. Muskaritoiminta on tästäkin syystä kiinnostava tutkimuskohde ja materiaalipulakin on ollut ainakin toiminnan alkuvaiheissa. Päiväkerho on kuitenkin levinnyt toimintamuotona koko maahan, se kattaa kaikki Suomen seurakunnat ja sen palveluja käyttävät perheet eivät välttämättä käytä kunnallisia varhaiskasvatuspalveluja. Siksi soisin, ettei se menettäisi kiinnostavuuttaan myöskään tutkimuksen suhteen. Niiden 18 vuoden aikana, jotka työskentelin lastentarhanopettajana ja päiväkodin johtajana, havaitsin, että vuosittain osa perheistä siirtyi kunnallisten palveluiden käyttäjiksi vasta siinä vaiheessa, kun lapsi siirtyi esiopetuksen piiriin.

Nyt, kun julkisuudessa on jälleen kerran keskusteltu subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisesta ja varhaiskasvatuslakia ollaan uudistamassa, olisi hyvä suunnitella laajemmaltikin, miten seurakuntien päiväkerhotoiminta voisi vastata tähän huutoon ja olla kunnallista päivähoitoa korvaavana toimintana niille perheille, joiden lapset eivät tarvitse varsinaista päivähoitopaikkaa. Siinä tilanteessa olisi mielestäni syytä ja hyvä olla tarkemmat ja yksityiskohtaisemmat laadun ja toiminnan tavoitteet, sekä suunnitelmat niiden toteuttamiseksi.

2.1 Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma, VAKE

Nelivuotiskertomuksessa kuvataan kirkon varhaiskasvatuksen periaatteita ohjaavia julkaisuja seuraavasti:

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (VASU) ohjaavat valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista. VASU:n perusteiden pohjalla ovat valtioneuvoston hyväksymät valtakunnalliset linjaukset, jotka sisältävät yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet. Nämä periaatteet ovat mukana myös kirkon puolella tehdyssä varhaiskasvatuksen kehittämisen (VAKE) asiakirjassa Lapsi on osallinen, joka julkaistiin vuonna 2008.

Asiakirja on kaksiosainen: Tiivis kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma esittelee lyhyesti kirkon varhaiskasvatusta ja sen kehittämisen painopisteitä. Se on tarkoitettu vanhemmille, seurakuntien luottamushenkilöille ja yhteistyökumppaneille. Laajempi Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja on suunnattu erityisesti seurakuntien työntekijöille sekä kouluttaville tahoille. Tämä asiakirja laajentaa ja syventää esitteessä mainittuja asioita ja sisältää tarkempia kirkon varhaiskasvatuksen eri toimintamuotoihin liittyviä kehittämistavoitteita. (Kirkon tutkimuskeskus 2012, 140.)

VAKE antaa mielestäni erinomaisen pohjan seurakuntien omaan varhaiskasvatusta koskevaan keskusteluun ja suunnittelutyöhön. Kirkko ei kuitenkaan velvoita seurakuntia laatimaan omia VAKE-suunnitelmiaan. Tässä onkin merkittävä ero, kun verrataan kunnallisen puolen VASUa ja kirkon VAKEa. Seurakunnista vain viidesosa on ilmoittanut tekevänsä tai tehneensä omat VAKE-suunnitelmat (Kirkon tiedotuskeskus, 2012, 140). Kunnissa sen sijaan on laadittava valtakunnallisten ohjeiden perusteella kunnan oma VASU, jonka pohjalta kukin päivähoitoyksikkö laatii oman suunnitelman. Tähän suunnitelmaan pohjautuen laaditaan lopulta kunkin lapsen oma, henkilökohtainen VASU.

Musiikkikasvatuksen linjaukset esitettiin VAKE:ssa seuraavasti:

Musiikki on olennainen osa seurakuntien monipuolista jumalanpalveluselämää ja kirkon varhaiskasvatusta. Jumalanpalveluselämässä lapsi voi ilmaista uskoaan ja osallistua jumalanpalvelukseen laulaen, soittaen, liikkuen tai kuunnellen. Musiikkikasvatuksen avulla lapsen musiikillinen ajattelu ja ilmaisu kehittyy ja musiikki tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua.

Kanttorit vastaavat seurakuntien musiikkikasvatustyöstä ja sitä toteuttavat heidän kanssaan muut seurakuntien työntekijät. Seurakuntien lapsikuoroissa, soitinyhtyeissä ja muskareissa sekä lasten ja perheiden musiikkiryhmissä ja konserteissa luodaan tärkeitä musiikillisia kokemuksia lapsen elämään. (Kirkkohallitus 2008, 17.)

2.2 VAKE:n päivitys

VAKE päivitettiin 2013. Tämä julkaisu, Lapsi seurakuntalaisena, tuo kirkon varhaiskasvatuksen tälle vuosikymmenelle. Toiminnalliset osiot löytyvät edelleen vuoden 2008 VAKE-asiakirjasta, mutta uudessa selvityksessä haetaan näkökulmia niin lapsen kuin hänen perheensäkin elämän ja kasvun, sekä hengellisyyden tukemiseen, unohtamatta perheiden erilaisiin tarpeisiin vastaamista. (Kirkkohallitus 2013, 4-5.)

Taiteen painopistettä kuvataan seuraavasti:

Taiteella on mahdollisuus avata ja koskettaa sitä, mitä sanat eivät tavoita. Se avaa pyhyiden kokemista ja mahdollisuutta symboliikan ja tradition syvään tavoittamiseen ja omaksumiseen. Uskonnolla ja estetiikalla on aina ollut elävä vuorovaikutus muun muassa kuvataiteen, musiikin, draaman, liikkumisen, kerronnan ja kirjallisuuden kautta. Lapsen musiikillinen ajattelu ja ilmaisu kehittyvät jo varhaisesta vuorovaikutuksesta alkaen. Lapsi ilmaisee itseään ja elää uskoaan laulaen, soittaen, liikkuen tai kuunnellen. Taidekasvatus tukee omien kykyjen löytymistä, uuden luomista ja itseilmaisua. (Kirkkohallitus 2013, 16)

3 VARHAISIÄN MUSIIKKIKASVATUS SEURAKUNNISSA

Vuonna 2004 Kirkkohallitus julkaisi kirjasen Varhaisiän musiikkikasvatus seurakunnissa. Siinä on laadittu täsmällisemmät ja yksityiskohtaisemmat tavoitteet seurakuntien varhaisiän musiikkikasvatukselle. Tavoitteita on neljä.

- A) Musiikin rakkauden herättäminen ja vaaliminen
  - B) Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja kasvun tukeminen musiikin avulla
  - C) Lapsen musiikillisen ajattelun ja ilmaisun kehittäminen
  - D) Lapsen uskonnollisen ja yhteisöllisen kasvun tuleminen musiikin avulla
- (Kirkkohallitus 2004, 9-10.)

3.1 Musiikin rakkauden herättäminen ja vaaliminen

Musiikki koetaan Jumalan luomislahjaksi ja se ymmärretään osaksi jokaisen lapsen kokonaisvaltaista elämää, tapaa olla ja elää. Lapsilla tähän liittyvät kiinteästi taide ja leikki. (Kirkkohallitus 2004, 11.) Musiikin terapeuttisia vaikutuksia on tutkittu laajasti ja monien tulosten mukaan musiikilla voidaan selvästi tukea ihmisen kasvua ja kehitystä. Martti Lutherin mukaan (Kirkkohallitus 2004, 12) musiikin merkitys lähtee kolminaisuuskosta. Musiikkia on käytettävä seurakunnan rakennukseksi monipuolisesti ja rikkaasti, ja sen päätehtävä on evankeliumin levittäminen.

Moni aikuinen muistaa ulkoa lapsena opittuja laulaja. Vaikka laulu ei olisi enää aktiivisessa muistissa, se palautuu mieleen osittain tai kokonaan, kun siitä kuulee vaikka vain pienen osan, tai kun vastaan tulee jokin lapsuudesta tuttu tilanne, jossa laulua on kuultu. Sanonta ”musiikki jatkaa siitä, mihin sanat loppuvat” pitää paikkansa. Etenkin kriisien tai surun kohdatessa lauluja saattaa palautua mieleen. Musiikilla onkin merkittävä osa lasten uskonnollisessa kasvatuksessa (Kirkkohallitus 2004, 9).

Musiikin ohella lapsille on annettava tilaa ja aikaa myös hiljentymiseen (Kirkkohallitus 2004, 13). Nykypäivä on täynnä erilaisia taustääniä ja hälinöitä. Niiden vastapainoksi tarvitaan hiljaisuutta niin terapeuttisessa kuin teologisessa mielessä.

3.2 Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja kasvun tukeminen musiikin avulla

Kasvatuksen perusta on vuorovaikutus (Kirkkohallitus 2004, 15). Lapsi käy kasvaessaan läpi lukuisia erilaisia kehitysvaiheita ja kullakin vaiheella on myös musiikillisesti erilaisia tarpeita. Musiikki on vahva apuväline, jolla voidaan luoda luja tunneside lapsen ja aikuisen välillä. Tässä aikuisella tarkoitetaan nimenomaan lapsen vanhempaa, ei ns. ammattikasvattajaa. Vauvaikäisen lapsen perhe voi hyötyä esimerkiksi vauvamuskarista tai perhekerhosta. Näissä molemmissa ryhmissä toiminta painottuu lapsen ja vanhemman yhteiselle tekemiselle ja kokemiselle.

Kirkkohallitus (2004, 14) linjaa, että vuorovaikutus ja lapsen oma musiikillinen ilmaisu vahvistavat minän kasvua ja henkistä kehitystä. Kehon valmiuksia ja motoriikkaa kehitetään monipuolisilla toimintatavoilla, musiikkiliikunnan ja soittamisen avulla. Ei pidä myöskään unohtaa monikulttuurisuutta ja sen kautta tapahtuvaa maailmankuvan ja arvomaailman rakentumista (Kirkkohallitus 2004, 14).

3.3 Lapsen musiikillisen ajattelun ja ilmaisun kehittäminen

Tämä tavoite liittyy selkeästi konkreettiseen musiikin eri metodien oppimiseen, opettamiseen ja käyttämiseen. Musiikki mielletään helposti vain laulamiseksi, vaikka työtapoja on useita. Kirkkohallitus (2004, 21) linjaa, että musiikillista ilmaisua tulisi käyttää monipuolisesti. Niihin kuuluvat laulu, soitto, liikkuminen ja leikki. Jo alle kouluikäistä lasta pitää tutustuttaa äänen erilaisiin ominaisuuksiin. Samoin tulee kehittää kuuntelukykyä, rytmi-, sävel-, sointu ja muototajua. Tärkeää on myös opastaa lasta laulamaan terveellisellä tavalla ja joka päivä.

Mielestäni tämä tavoite on monelle lapsityöntekijälle kaikista vaikein toteuttaa. Tavoite pitää sisällään niin selkeästi musiikin ammattilaisten saamaan koulutukseen liittyviä alueita, että ilman minkäänlaista musiikkitaustaa oleva lapsityöntekijä on ilman muuta ymmällään. Mitä tehdä ja miten tehdä, kun itsekään ei osaa.

Tätä ongelmaa Kyllikki Rantala tutki lisensiaattityössään. Hän tarkasteli 1995 lastenohjaajakoulutuksen aloittaneiden saamaa musiikkikoulutusta ja heidän musiikillista toimintaansa työssä Suomen ev. lut kirkon päiväkerhoissa. Tutkimushenkilöitä oli 90. Hän asetti neljä tutkimuskysymystä: 1. millaista musiikkikoulutusta lastenohjaajat saivat koulutusaikanaan? 2. Millaisia muutoksia he haluaisivat saada musiikin koulutukseen koulutusohjelmassa? 3. Ovatko he saaneet työnantajan järjestämää koulutusta ja millainen koulutus olisi antoisinta? 4. Minkälaista musiikillista toimintaa he käyttivät työssään?

Tiivistelmässä Rantala toteaa seuraavaa:

Tutkimukseen osallistuneiden lastenohjaajien mukaan koulutuksen musiikillinen osuus vastaa vain tyydyttävästi työn asettamia vaatimuksia, eikä myöskään sen määrä ole lastenohjaajien enemmistön mielestä riittävä. Koulutukseen on sisällytynyt eniten lauluja ja laululeikkejä. Lisäystoiveina korostuivat soittaminen ja laulaminen; myös äänenhuolto koettiin työn kannalta tärkeäksi. Musiikillista työnantajan järjestämää koulutusta tutkimukseen osallistuneista lastenohjaajista osa on saanut mielestään riittävästi, osa ei lainkaan. Lastenohjaajien näkemysten mukaan yhteistyö kanttoreiden kanssa olisikin tarpeellista. (Rantala 2003, 2.)

Lastenohjaajat olivat vastanneet käyttävänsä musiikkia eritoten sen käytännöllisyyden ja mielihyvän tuottamisen, sekä lapsen kehityksen tukemisen takia. Laulaminen oli kuitenkin käytössä suuremmin kuin soittaminen. Rantala ehdottaakin, että lastenohjaajakoulutuksen musiikillista osuutta kehitettäisiin lisäämällä siihen erityisesti soittamista ja sen ohjaamista. Hän kiinnittää huomiota myös kanttorikoulutukseen ja ehdottaa sinne varhaisiän musiikkikasvatuksen sisältöjen lisäämistä. (Rantala 2003, 2.)

Oma kokemukseni on, että lastenohjaajat saavat melko vähän musiikkikasvatuksen koulutusta. Olen samaa mieltä Rantalalan kanssa myös hänen kanttorikoulutusta koskevasta ehdotuksestaan. Seurakunnan musiikkielämää johtavan työntekijän tulisi tuntea hyvin alle kouluikäisten lasten musiikkikasvatuksen periaatteet ja toimintatavat.

3.4 Lapsen uskonnollisen kasvun tukeminen musiikin avulla

Musiikki kuuluu kiinteänä osana jumalanpalvelukseen. Musiikin pienoisevankeliumi löytyy Uudesta Testamentista Paavalin kirjeestä Kolossan seurakunnalle, 16. luvun kolmannesta jakeesta: ”Antakaa Kristuksen asua runsaana keskuudessanne. Opettakaa ja neuvokaa toisianne kaikella viisaudella ja laulakaa kiitollisin mielin Jumalalle psalmeja, ylistysvirsiä ja hengellisiä lauluja.” Luterilainen kirkko on laulettu Sanan kirkko. Musiikin kautta ihminen ylistää kolmiyhdistä Jumalaa, musiikin avulla julistetaan evankeliumia, ilmaistaan kokemuksia ja ilahdutetaan muita. (Kirkkohallitus 2009, 103.)

Alkuseurakunnat kokoontuivat jumalanpalveluksiin koteihin, siis perheen keskuuteen. Tässä yhteydessä perheellä tarkoitetaan Jumalan perheväkeä. Voidaankin sanoa, että perhejumalanpalvelus on kirkkomme varhaisin jumalanpalvelusmuoto. Se rakennetaan nykyään niin, että siinä huomioidaan niin lapset kuin aikuiset. Perhejumalanpalvelus antaa myös välineitä kodin kasteopetusta varten sekä juurruttaa lasta jumalanpalveluselämään. (Kirkkohallitus 2004, 31.) Perhemessua varten on olemassa oma messukaava ja sävelmäsarja. Liturgia voidaan toteuttaa osittain myös kaikulauluna, jolloin lasten on helppo vastata papin tai kanttorin laulamaan säkeeseen. Perhemessussa on erityisen hyvä paikka käyttää Lasten virsi -laulukirjaa.

Kerhojen toimintaan kuuluvat myös teemakirkot. On kirkkovuoteen liittyviä jumalanpalveluksia, kummikirkkoja, isovanhempien ja lastenlasten yhteisiä kirkkohetkiä, taaperokirkkoja, Meidän messuja, Mukulamessuja, vauvakirkkoja. Vaihtoehtoja riittää. Ilman musiikkia kaikki nämä olisivat tynkiä. Jumalanpalveluksen musiikki antaa muodon Raamatun sanalle ja rukoukselle (Kirkkohallitus 2004, 8). Lasten pitää saada osallistua musiikin, tässä tapauksessa nimenomaan hengellisen musiikin toteuttamiseen. Myös virsiopetus kuuluu seurakunnan tärkeisiin tehtäviin. Virsi kantaa yli sukupolvien, se on osa suomalaista kulttuuriperinnettä ja identiteettiä. Monesti perhejumalanpalveluksissa arastellaan urkujen käyttöä. Ne koetaan lapsille vaikeaksi soittimeksi. Tähän ajatukseen ei kuitenkaan tarvitse sortua, sillä yleensä lapset ovat hyvin kiinnostuneita uruista ja kokevat ne nimenomaan kirkon omaksi soittimeksi. (Kirkkohallitus 2004, 33-34.)

4 TUTKIMUKSEN LAATU

Työni on laadullista, siis kvalitatiivista tutkimusta. Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes ja Paula Sajavaara määrittelevät kirjassaan *Tutki ja kirjoita* (2008, 160) kvalitatiivisen tutkimuksen piirteet seuraavasti:

1. Se on luonnollisiin ja todellisiin tilanteisiin perustuvaa ja kokonaisvaltaista tiedonhankintaa.
2. Tiedon keruun keskus on ihminen. Tutkija käyttää apunaan kyllä erilaisia lomakkeita ja testejä, mutta tietoa ei siis kerätä pääasiallisesti minkään mittausvälineistön avulla. Syyksi mainitaan se, että ihminen joustaa, kun tilanteet vaihtelevat.
3. Tuloksia analysoidaan induktiivisesti. Tutkijan pitää tarkastella aineistoaan yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti, eikä hän määrää asioiden tärkeyttä. Hänen tarkoituksenaan ei voi olla erilaisten teorioiden tai hypoteesin testaus tai kokeilu.
4. Aineiston keruu perustuu laadullisiin metodeihin, siis sellaisiin, joissa tutkittavat voivat itse tuottaa vastauksia tutkimuskysymyksiin. Menetelmiä ovat mm. erilaiset haastattelut, havainnoinnit sekä tallennettujen dokumenttien ja tekstien analyysit.
5. Tutkimuksessa käytettävä henkilöjoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti eikä sattunaisotannalla.
6. Tutkimussuunnitelmaa ei lyödä lukkoon ennen tutkimuksen alkamista, vaan se muokkautuu työn edetessä. Työ joustaa tilanteiden muuttuessa.
7. Kukin tutkimus ja tapauksen käsittely on ainutlaatuinen.

Omassa työssäni kvalitatiivisen tutkimuksen pääperiaatteet toteutuivat seuraavasti:

1. Kohderyhmä on todellinen ja toimintaympäristö on olemassa tänäkin päivänä.
2. Aineiston keräys tapahtui lomakekyselyn avulla. Alkuhaastatteluna käytin lomakehaastattelua, jota edelsi yhteinen neuvottelu kohderyhmän kanssa. Tapaamisen aikana jaoin heille kyselylomakkeet ja vastauskuoret, sekä kerroin työni tarkoituksesta ja toteutuksesta. He saivat myös esittää kysymyksiä. Henkilöt vastasivat kyselyyn nimettöminä ja palauttivat lomakkeet suljetuissa kirjekuorissa. Lomakkeet on hävitetty sen jälkeen, kun niitä ei enää työn tekemisen kannalta tarvittu.

3. Tutkimustilanteessa tapahtui työn edetessä muutoksia muutaman alkuperäisen henkilön jäädessä pois ryhmästä. Uusi työntekijä tuli lähtijän paikalle. Vaikka työntekijä vaihtui, ryhmän työskentelytavat eivät kuitenkaan muuttuneet. Uusi työntekijä ikään kuin pudotettiin vanhaan muottiin ja oletettiin, että hän alkaa toimia saamiensa ohjeiden mukaan, aivan kuin henkilömuutosta ei olisi edes tapahtunut.

4. Tutkimussuunnitelma muuttui työ edetessä suuresti. Alun perin ajattelin jopa uuden käytettävän laulumateriaalin säveltämistä ja suurempaa tutkimusryhmää, mutta sain ohjeen rajata työ vain tähän yhteen ryhmään ilman materiaalin tekoa. Muuten työstä olisi helposti kasvanut opinnäytetyöksi liian suuri. Myöhemmin tilanne kuitenkin muuttui niin paljon, että alkuperäinen suunnitelma tämän seurakunnan päiväkerhojen musiikkikasvatuksen tutkimisesta piti vaihtaa lähestulkoon kokonaan. Työntekijöitä jäi eläkkeelle, ja osa sai kokonaan uuden työpaikan. Savila ei myöskään välttynyt niin monia muitakin työyhteisöjä piinaavilta työyhteisöongelmilta, jotka aiheuttivat lopulta työlleni sen verran isoja hankaluuksia, että päätin jättää työn tekemisen tauolle. En hahmunnut kuitenkaan vaihtaa aihetta enää kokonaan, mutta pohdin, miten jatkaa, miten käyttää Savilasta saamaani aineistoa ja tietoa hyväkseni, ja lähteä kuitenkin viemään opinnäytetyötäni jollain lailla toiseen suuntaan. Tässä toteutuu kvalitatiivisen tutkimuksen eräs periaate: tutkimussuunnitelma ei ole kiveen hakattu, vaan se muuttuu, kun tilanteet muuttuvat.

4.1 Savilan alkukysely ja vastausten koonti

Kuten mainitsin, ehdin tehdä tutkimusryhmälle alkukyselyn. Sain myös vastaukset ja analysoin niitä seuraavassa. Olen kuitenkin koonnut kuhunkin kysymykseen saamani vastaukset laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Osa vastauksista ei lopulta ollutkaan enää relevanttia tietoa. Osa oli kuitenkin sellaista, jota kykenin hyödyntämään työni toisessa vaiheessa. Alkukyselyssä kysyin henkilöiden taustatietoja sekä heidän käsityksiään ja ajatuksiaan yleensäkin musiikkikasvatuksesta, omista musiikkiin liittyvistä harrastuksistaan ja työhön liittyvän musiikin käytön luontevuudesta. Vastausprosentti oli 100.

Kyselyhetkellä työsuhteessa oli kuusi lastenohjaajaa ja työalan esimies, jonka työtehtäviin kuului myös muuta seurakuntatyötä. Hän ei osallistunut konkreettiseen kerhotyöhön, mutta hänen työhönsä kuului mm. yhteistyö kunnan varhaiskasvatuksen kanssa. Lastenohjaajien kokonaismäärä on seurakunnan työtehtävien uudelleen järjestelyjen vuoksi pienentynyt ja heitä on nyt neljä. Käsittelen kuitenkin alkuperäiset vastaukset.

Ikäsi

Kiinnitin huomiota henkilökunnan ikäjakaumaan ja työssäolovuosiin (ks. kysymys 3). Vaikka 85,7 % työntekijöistä oli iältään yli 31-vuotiaita, kuitenkin 71,4 % oli ollut seurakunnan lapsityössä vain 1-10 vuotta. Työssäolovuosien määrä on mielenkiintoinen myös siksi, ettei 10-25 vuotta työskennelleitä ollut yhtään. Yli 25 vuoden työuran oli tehnyt 28,5 % vastaajista. Kappaleittain ikäjakauma oli seuraava: 18-30-vuotiaita 1 kpl; 31-44-vuotiaita 4 kpl ja 45-63-vuotiaita 2 kpl

Tilannetta voi ehkä osittain selittää perhevapaiden lisäksi muulla työkokemuksella ennen seurakunnan palvelukseen siirtymistä. Muun alan työkokemusta ei tässä kyselyssä kysytty, eikä se kuuluu tutkimusaiheeseenkaan.

2. Ammatillinen koulutuksesi (mikä tutkinto)

Lastenohjaajien pohjakoulutus liittyi suurimmaksi osaksi lastenhoitoalaan. Viidellä vastaajalla on lapsityöhön pätevöittävä koulutus, suurimmalla osalla lähihoitajan tutkinto. Yksi on suurtaloukokki ja yksi laitossiivoaja. Vastauksesta näkyy se, että seurakunnan lapsityöntekijänä voi vielä 2000-luvullakin toimia henkilö, jolla ei ole varsinaista lapsityöhön suuntautunutta koulutusta. Edelleen katsotaan, että etenkin lasten parissa tehtävässä työssä henkilö voi olla työhön sopiva, vaikkei olekaan pätevä. Tosin kaikki Savilan työntekijät olivat tehneet alan työtä jo pitkään, ja osallistuneet myös erilaisiin täydennyskoulutuksiin.

3. Kuinka kauan olet tehnyt seurakunnan lapsityötä? Laske mukaan muuallakin kuin Savilan srk:ssa tehdyt vuodet.

Työvuosien määrä jakaantui voimakkaasti kahteen osaan. Kaksi oli toiminut seurakunnan lapsityössä yli 25 vuotta, mutta kaikki muut korkeintaan 10 vuotta. Savilan työntekijöistä kukaan ei ollut työskennellyt seurakunnassa 10-25 vuoden ajanjaksoa.

4. Oletko tehnyt työkseesi lapsityötä muuallakin kuin seurakunnassa? Jos olet, niin kuvaile lyhyesti, millaista ja kuinka kauan. Työnantajaa ei tarvitse mainita.

Tämä kysymys vastaa pitkälti edellisessä kysymyksessä esiin tulleeseen huomioon työvuosien määrässä. Kaksi henkilöä on tehnyt lapsityötä vain seurakuntien palveluksessa. Muiden työhistoria pitää sisällään perhepäivähoitoa sekä päiväkodissa työskentelyä. Työsuhteet ovat kestäneet lyhyistä sijaisuuksista liki 10 vuoden uraan.

5. Toimitko vapaa-aikanasi jotenkin lasten parissa

Vastaajien työskentely vapaa-aikana lasten kanssa painottuu omien lasten, lastenlasten tai sukulaislasten hoivaamiseen. Vain yksi vastaaja kertoi harrastuksensa liittyvän lapsiin ja nuoriin.

6. Miten musiikki liittyy sinun vapaa-aikaasi työn ulkopuolella?

Musiikin harrastaminen jakoi ryhmän melko lailla kahtia. Vain yksi vastaaja mainitsi selkeästi harrastavansa laulamista. Muiden vastaukset jakaantuivat tasan kuuntelemisen tai kieltävän vastauksen välillä. Mietin, ovatko kieltävästi vastanneet ajatelleet kysymyksessä tarkoitettavan konkreettista musiikin tekemistä. Kuunteleminen on myös musiikin harrastamista. Ilman kuuntelijoita ei olisi esittäjiäkään.

Musiikkityyli painottui vahvasti kevyen musiikin puolelle. Vain kahdessa vastauksessa mainittiin hengellinen musiikki ja vain yhdessä klassinen musiikki. Yksi vastasi kuuntelevansa kaikenlaista musiikkia: sitä mitä radiosta sattuu kulloinkin tulemaan. Musiikki näyttää liittyvän myös tiettyihin tilanteisiin. Usea kuuntelee musiikkia autoa ajaessaan ja lähes kaikki kotitöitä tehdessään. Musiikin kuuntelu liitetään myös liikuntaan ja rentoutumiseen.

Tanssiminen on monelle luonteva osa musiikin harrastamista. Vastaajista 71 % prosenttia tanssii edes joskus ja vain 28,5 % ei tanssi lainkaan. Tanssia on historiassa pidetty seurakunnan edustajalle epäsovivana ja synnillisenä. Omasta mielestäni tanssi on erinomaista liikuntaa ja hyvä musikaalisuuden mittari. Laulutaito ei ole ainoa kriteeri, jolla musikaalisuuden tasoa voi mitata. Heikon laulutaidon omaavalla voi olla hyvä rytmitaju ja tanssitaito.

Kysyin erikseen henkilöiden laulamisen määrää. Siis, laulatko suihkussa/karaokessa/etkinä? Laulamisen suhteen jako olikin hankala. Tämä voi johtua myös vastausten tyyllistä ja siitä, miten vastaajat ovat ymmärtäneet kysymykset. Vain yksi vastaaja ilmoitti, ettei laula lainkaan. Muiden vastauksissa oli jonkin verran määrällistä hajontaa. Mielenkiintoista oli myös se, että yksi vastasi laulavansa vain töissä, toinen taas laulaa enemmän kotona. Kuitenkin 85,7 % vastasi laulavansa ainakin jonkin verran. Koulun musiikkiopetuksesta on pääosin hyviä muistoja. Yhden vastaajan vahvin muisto oli nokkahuilun ja kanteleensoiton opettelu. Laulukokeet herättivät joillekin voimakkaita ja negatiivisia muistoja, mutta muutamalle on jäänyt positiivisia muistikuvia. Yksi ei edes muista, millainen laulukoe on ollut.

Musiikki liittyy perheiden elämään lähinnä musiikin kuuntelemisen tai yhteislaulun kautta. Kukaan ei tällä hetkellä kuljeta lapsiaan mihinkään varsinaiseen musiikkiharrastukseen. 28,5 % nosti esiin joulun ja joululaulut. 57 % vastaajista ei ole erityisiä perhejuhliin liittyviä musiikkiperinteitä.

7. Oletko työssäsi saanut musiikkiin liittyvää täydennyskoulutusta? Jos olet, niin kerro millaista. Onko siitä mielestäsi ollut hyötyä työssäsi?

28,5 % vastasi, ettei ole saanut minkäänlaista musiikkiin liittyvää täydennyskoulutusta. Vain yksi vastaaja mainitsi peruskoulutuksen yhteydessä saadun koulutuksen ja siitäkin on kulunut jo vuosia. 57,5 % kertoi osallistuneensa lyhyisiin, päivän tai pari kestäneisiin koulutuksiin, joissa on opeteltu esimerkiksi uusia lauluja ja niihin liittyviä leikkejä. Uuden opitun aineiston käyttöönottoa hankaloitti vastaajien mielestä kuitenkin se, että koulutuksissa on opetteluun liian vähän aikaa, eikä uusi opittu asia ehdi jäämään muistiin.

8. Musiikki on yksi osa seurakunnankin kerhotoimintaa. Millaiselta musisointi ja sen ohjaaminen sinusta tuntuu? Mikä tuntuu helpolta? Mikä puolestaan on hankalaa?

Vastaajat ovat pääsääntöisesti kokeneet musiikin ohjaamisen myönteisenä. Perhekerhoissa painetta voi asettaa vanhempien läsnäolo, jolloin tuntuu, että pitäisi osata enemmän kuin mitä omasta mielestään osaa. Laululeikeissä hyvät leikkiohjeet helpottavat ohjaamista. Omatekoiset leikit olisi hyvä kirjata muistiin, jotta ne jäisivät käyttöön. Hankaluutena koetaan oman laulutaidon puute. Apuvälineinä käytetään cd-levyjä, mutta kaikkia sellaisia lauluja, joita haluaisi käyttää, ei aina löydä levyiltä. Lapsilla on omia suosikkeja ja toisinaan uusien leikkien sisäänajo voi kestää melko kauan.

Uudet leikit ja erityisesti niihin liitettävä liikunnallinen toiminta koettiin kuitenkin mukaviksi. Laulujen opettamiseen tai niiden käyttämisen helppouteen vaikuttaa usean henkilön mielestä myös lapsiryhmän koostumus ja lasten oma innokkuus laulamisen suhteen.

9. Mitä haluaisit osata lisää? Mistä musiikin osa-alueesta olet itse kiinnostunut?

Kysyttäessä omia kiinnostuksen kohteita, vastaukset hajaantuivat melko laajalle alueelle. Lomakkeessa oli 12 annettua esimerkkiä ja lisäksi tilaa oli varattu omille vastauksille, ajatuksille, ehdotuksille ja ideoille. Vastaustapaa ei haluttu rajata, vaan kukin sai valita itse, miten halusi vastauksensa kirjata. Lähes 49 % vastasi rastittamalla tai alleviivaamalla esimerkkivaihtoehdon. 57 % vastasi kirjoittamalla oman vastauksensa, vaikkakin kaikki käyttivät esimerkkejä vastauksensa pohjana.

Suosituin asia oli uusien laulujen ja lorujen opettelu. Tätä toivoi 85,7 %. Perusteena käytettiin mm. vaihtelunhalua, laulamisen riemun löytämistä ja jopa oman mielenterveyden ylläpitämistä! Käsitän viimeisen seikan siten, että ohjaaja ei väsy laulamiseen ja sen ohjaamiseen, kun välillä käyttöön tulee kokonaan uutta materiaalia. Ohjaajilla on kuitenkin viikoittain useita kerhoja ja on ymmärrettävää, että samojen laulujen laulaminen viikosta toiseen useamman kerran tuntuu jossain vaiheessa puuduttavalta. Toiseksi suosituimmaksi nousi oman laulamisen ja äänenkäytön harjoittelu. Tämän oli valinnut 71 %. Tätä perusteltiin siten, että huonoakin lauluääntä ("variksen raakkumista") ja hengitystekniikkaa olisi syytä harjoittaa. Kukaan ei kuitenkaan nostanut esiin äänenkäytön ongelmia ja niihin puuttumista. Kolmanneksi nousi kaksi esimerkkiä: musiikki ja liikunta sekä viittomien käyttö. Nämä asiat nosti esiin vajaat 43 %.

28,5 % toivoi koulutusta musiikki ja maalauksen yhdistämisestä, äänimaisemien tekemisestä, rytmisoittimien käytöstä sekä lasten kanssa tanssimisesta. Runsas 14 % halusi opetusta rumpujen käyttöön, perusklassisten kappaleiden tunnistamiseen, materiaaliaineiston kokoamiseen sekä konkreettiseen soittamisen opiskeluun. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin uusien laululeikkien opiskelua. Tätä vaihtoehtoa ei ollut valmiissa esimerkeissä.

4.2 Mukana suunnittelussa

Joulukuussa 2011 osallistuin Savilan lapsityön suunnittelupäiville, joissa suunniteltiin kevään 2012 toimintaa. Esimies oli jakanut henkilöt valmiiksi kolmeen ryhmään ja kukin ryhmä suunnitteli omaa osa-alueitaan. Ne olivat hartaudet, käden taidot, sekä laulut ja leikit. Lastenohjaajat eivät voineet ymmärtääkseni itse valita, mihin ryhmään haluavat. Minä osallistuin laulut ja leikit -ryhmän suunnitteluun. Koska tämä oli lukuvuoden jälkimmäisen puoliskon suunnittelua, ei kerhujen tai henkilöstön sijoittumista tarvinnut enää aikatauluttaa. Kerhot jatkoivat toimintaansa syksyisen lukujärjestyksen mukaisesti. Suunnittelu tapahtuu kahdesti vuodessa, elo- ja joulukuussa, useamman koko työpäivän kestäväenä jaksoneina, jonka aikana suunnitellaan tulevan lukukauden, kaikkien kerhokertojen sisällöt. Näin he olivat toimineet jo vuosia. Suunnittelupäivien ohjelma oli voimakkaasti työalan esimiehen johtamaa. Lastenohjaajilla oli melko vähän mahdollisuuksia vaikuttaa kerhokertojen toimintarungon muuttamiseen. En voinut oman työni takia osallistua koko jaksoon, vaan olin mukana kahtena päivänä, klo 8-13.30 ja klo 8-12.30. Tällöin he keskittyivät pelkästään päiväkerhujen toiminnan suunnitteluun. Suunnitelmat tehtiin valmiiksi alusta loppuun kullekin kevään 2012 kerhokerralle. Suunnitelma pohjautui Pikkuväki-lehden liitteenä olleeseen seurakuntien varhaiskasvatuksen kausisuunnitelmaan 2011-2012. Pikkuväki on Lasten Keskuksen julkaisema lehti seurakunnan varhaiskasvatuksen ammattihenkilöstölle ja lasten parissa työskenteleville, alan opiskelijoille, sekä päivähoiton ja esiopetuksen ammattilaisille. (www.evlsk.fi/lehdet/pikkuvaki.)

Kauden keskushahmo oli Vanha lohikäärme. Pikkuväki-lehdessä oli runsaasti aiheeseen liittyvää kehys- ja taustamateriaalia. Keskiössä olivat termit rohkeus, pehmolelut, toisen puolesta, löytää ja korjata, sekä leikin voima (Pikkuväki, Päiväkerhon kausisuunnitelma 2011-2012, 10). Kerhujen toiminta rakennettiin sekä näiden termien että kirkkovuoden ympärille. Esimies jakoi ryhmille kunkin kerhokerran aiheen ja ryhmät työstivät omat osuutensa sen pohjalta.

Kullekin kerralle suunniteltiin hartausosiota varten mm. rukoukset, hartauslaulut, Raamatun tekstikohdat tai muut käytettävät tekstit ja mahdollisesti lapsille luettavat kirjat. Käden taitoihin tulivat kaikki askartelut, maalaukset ja piirtämiset. Lauluihin ja leikkeihin listattiin kullekin kerhokerralle valitut muut laulut kuin hartauslaulut, sekä leikit. Kaikesta tehtiin tarvikelistat, laulujen löytyminen eri kirjoista kirjattiin ylös tai liitettiin monisteet mukaan suunnitelmaan, kirjoitettiin auki musiikkiliikunta-ohjeet jne.

Koska ryhmät suunnittelivat kaikki samassa tilassa, voitiin mielipiteitä vaihtaa helposti pitkin matkaa. Ryhmät saivat myös ideoita toisiltaan. Lähdemateriaalina käytettiin kerhotoimiston valtavaa tarvike-, kirja-, lehti- ja äänitevarastoa. Työntekijät totesivatkin, ettei heistä välttämättä kukaan aivan tarkkaan tiedä, mitä heillä on. Aineistoa, erilaisia materiaaleja ja välineitä on lamasta huolimatta paljon, koska sitä on kyetty kerryttämään vuosien aikana ja tavaraa on aina myös varastoitu mahdollista tulevaa käyttöä varten. Kun pääsin ensimmäisen kerran tutkimaan kaikkia varastoja ja komeroita, en ollut uskoa näkemääni. Kaikkea todellakin oli ja paljon, ehkä jopa liikaa. Kenelläkään ei ollut täysin ajan tasalla olevaa käsitystä varastojen sisällöistä, materiaalien käyttökelpoisuudesta ja määristä.

Kun kukin ryhmä oli saanut suunnitelmansa valmiiksi, esimies kokosi ryhmien suunnitelmat yhteen ja kirjoitti jokaisen kerhokerran ohjelman puhtaaksi. Sen jälkeen koko kauden kerhokertojen suunnitelmat monistettiin kunkin lastenohjaajan omaan kansioon. Kansiosta he ottavat kerhokerran suunnitelman, kokoavat tarvittavat materiaalit ja lähtevät pitämään kerhoja eri puolille seurakuntaa. Iltapäivällä materiaalit palautetaan kerhotoimistoon ja kassit kootaan valmiiksi seuraavaa päivää varten.

Huomasin, että musiikkiliikuntaa oli melko vähän. Huolimatta siitä, että alkukyselyssä kävi ilmi liikunnan olevan mieluista, sitä ei kuitenkaan käytetty systemaattisesti. Syyksi sanottiin mm. kerhotilojen koko ja niiden soveltumattomuus oikeastaan minkäänlaiseen liikuntaan. Eräskin kerho kokoontuu kunnan omistaman vanhusten palvelukeskustalon aulatilassa, josta osa on vaatenaulakkotilaa. Tässä kerhossa on lapsia onneksi vain kymmenkunta, joten kerhon pito tilassa on mahdollista, mutta liikuntaan se on huono.

Yksi syy liikunnan vähäisyyteen on omasta mielestäni myös vanhanaikainen suunnittelusysteemi. Jotta mikä tahansa toiminta saadaan kerho-ohjelmaan läpäisyperiaatteeksi, on kokonaisuuden suunnitteluun varattava riittävästi aikaa ja mahdollisuus ajatusten hahmottumiseen, kypsymiseen ja muokkautumiseen. Tässä toimintatavassa sitä ei ollut, vaan suunnitelmat oli saatava valmiiksi ja paperille kolmessa päivässä.

Olin lastentarhanopettajan työssäni tottunut muokkaamaan erilaista toimintaa pieniin tiloihin sopivaksi. Oma päiväkotini oli kerrostalon alakerrassa, eikä siellä ollut erillistä liikuntatilaa, vaan sisäliikunta tapahtui pääasiallisesti lasten lepo- ja leikkihuoneessa. Ehdotin, että minä voisin muokata heidän käyttöönsä Lohikäärme-jumpan. Löysin kirjasta Pikkuväen liikuntakirja (Hiltunen, P. & Kivirauma, M. 1994, 24–32) valmiin jumppaohjelman, mutta se oli sellaisenaan liian pitkä ja hankala toteuttaa kerhoolosuhteissa. Kaikki innostuivat ajatuksesta ja sille varattiin oma paikka kerhokaudelle. (Liite 1, referaatti)

Kysyin jälkepäin kommentteja, miten jumppa oli sujunut. Kaikki olivat erittäin tyytyväisiä ohjelmaan. Jumppa oli helppo toteuttaa eikä vaatinut erityisiä välineitä, joita olisi pitänyt kantaa mukana. Eräs lapsi oli selittänyt kerhon jälkeen innoissaan äidilleen: ”Äiti, me tapettiin yksi lohikäärme kahteen keltaan ja sitten mä sain diplomin!”. Sain lapsen äidiltä luvan lausahduksen julkaisemiseen.

5 UUSILLE URILLE

Koko työn ajatus muuttui äkillisesti, kun sain tammikuussa 2013 oman työpaikkani lapsityöntekijöiltä pyynnön tulla kouluttamaan heitä rovastikunnan lapsityönohjaajien koulutuspäivään elokuussa 2013. Heillä on vuosittain päivän mittainen koulutuspäivä jos sain rovastikuntamme seurakunnassa, ja elokuussa 2013 olisi Loimaan vuoro olla koulutusvastaavana. Tajusin nopeasti, että tästä olisi apua myös minun ongelmaani ja vastasin tulevani mielelläni.

5.1 Kouluttajaksi rovastikunnan Startti-päivään

Koulutuspäivästä lähti kutsu kaikille Loimaan rovastikunnan seurakuntien lapsityöntekijöille. Kutsut ja kaikki päivän muutkin järjestelyt teki lapsityönohjaaja. Seurakuntia on yhteensä 5: Loimaa, Pöytyä, Marttila, Oripää ja Koski TL. Suurimmat seurakunnat ovat Loimaa ja Pöytyä. Marttila, Koski TL ja Oripää ovat pieniä. Koulutuspäivän aikaan rovastikunnassa oli yhteensä 14 lapsityöntekijää. Koulutukseen osallistui yhteensä 11 henkilöä. Joka seurakunnasta oli mukana vähintään 1 henkilö.

Keskustelin ensin lapsityönohjaajamme kanssa ja sain häneltä tarkempia tietoja päivän ajankohdasta, aikatauluista, sekä alustavia toiveita päivän ohjelmasta. Hän oli jo siinä vaiheessa varannut päivän ja paikan. Päivä olisi torstai, 8.8. 2013 ja koulutuspaikkana Loimaan Mellilänjärvellä sijaitseva kaupungin omistama virkistyspaikka. Koska lastenohjaajien koulutuspäiviin on yleensä kuulunut myös jotain virkistäytymistä, tämä paikka oli erinomainen valinta. Mökissä olisi mahdollisuus hoitaa koulutusosa ja ruokailut, virkistäytyminen tapahtuisi saunalla saunomisen, uimisen ja kevyen jalkahoidon parissa.

Päivämäärä sopi minulle hyvin. Mietin kuitenkin, että voisi olla hyvä saada toinen henkilö mukaan kouluttajaksi. Tällöin voi jakaa säästys- ja opettamisvuoroja. Kaksi henkilöä tuo myös monipuolisuutta päivän rakenteeseen, eivätkä osallistujat joudu kuuntelemaan koko ajan samaa ääntä. Soitin kollegalleni Marjukalle, ja kun hän vastasi myöntävästi, saatoin ilmoittaa, että koulutuspäivään tuleekin yhden kanttorin sijasta kaksi. Vastanotto oli erittäin positiivista.

5.2 Lastenohjaajien toiveita koulutuksen suhteen

Kyselin maaliskuussa 2013 lastenohjaajilta heidän toiveitaan koulutuspäivän sisällön suhteen. Esille nousi aivan samoja asioita, kuin Savilan alkukyselyn vastauksissa. Lastenohjaajat toivoivat uusien laulujen opettelua, uusia leikki- ja loruvinkkejä laulujen tueksi sekä hiukan tietoa musiikkikasvatuksesta ja suunnittelussa huomioitavista seikoista. Pääpainon toivottiin kuitenkin olevan toiminnallisuudessa eikä teoriassa. Lapsityönohjaaja nosti esille myös uuden Lasten virsi -kirjan, johon oli tullut paljon uusia lauluja. Lastenohjaajat olivat samaa mieltä, että kirjaan olisi syytä tutustua, koska kirjaa käytetään paljon.

6 LASTEN VIRSIKIRJA

Kun puhutaan lasten hengellisiä lauluja sisältävien laulukirjojen vaiheista Suomessa, on palattava taaksepäin pyhäkoulutoiminnan juurille. Pyhäkoulutoiminta alkoi maassamme 1780-luvulla (Kirkkohallitus 2008, 13). Pyhäkoulu oli pitkään se toimintamuoto, joka kokosi lapset yhteen, ja jonka piirissä lapset yleensäkin oppivat lasten hengellisiä lauluja. Yhteislaulu oli yleisin musiikin harjoittamisen muoto. Pyhäkoulutoiminnan kautta syntyi myös kokonaan uusia, nimenomaan lapsille tehtyjä lauluja, joita elävöitettiin soittimilla ja leikkimällä. (Kirkkohallitus 2004,6.) Pyhäkoululauluja-kirjan ensimmäinen painos ilmestyi 1892 (Suomen ev.lut kirkon pyhäkouluyhdistys 1988, 4). Myöhemmin siitä ilmestyi useita muokattuja ja uudistettuja laitoksia aina 1980-luvulle saakka. Lasten virret olivat omana osastonaan ensimmäisen kerran kirkon virsikirjassa 1938 hyväksytyssä ja adventtina 1939 käyttöön otetussa kirjassa. (Kirkkohallitus 2004, 6.) Vajaan 20 vuoden kuluttua alkoi seurakunnista nousta esiin mielipiteitä, että kirjaan kaivataan lisää eri aihepiireihin liittyviä virsiä. Yksi alue oli juuri lasten virret, niiden määrä koettiin liian suppeaksi. (Lempiäinen 1987, 73.)

Pyhäkoululaulut-kirjaa kuitenkin käytettiin ympäri maata myös päiväkerhojen laulukirjana. 1982 asetettiin työryhmä, jonka tehtävänä oli suorittaa kirjan perusteellisen uudistaminen. Kirjan nimeksi päätettiin muuttaa Lasten virsi, koska kirja haluttiin laajempaan käyttöön kuin Pyhäkoululaulut oli ollut. Siitä toivottiin päiväkerhojen ja koulujen laulukirjaa, mutta etenkin perhejumalanpalvelusten virsikirjaa. Koska tavoitteena oli myös lasten kasvattaminen kirkon yhteislauluperinteeseen, kirjan uudistaminen noudatti kahta periaatetta: se tehtiin samaan aikaan kirkon virsikirjauudistuksen kanssa ja sen sisältöä, ulkoasua ja osastojakoa pyrittiin tuomaan lähemmäs virsikirjaa. Työryhmä sai työnsä päätökseen 1986 ja tässä vaiheessa vastuu kirjan kustantamisesta siirtyi Pyhäkouluyhdistykseltä Lasten Keskukselle. (Suomen pyhäkouluyhdistys 1988, 4-5.) Kirja julkaistiin 1988. Seuraava uudistettu laitos ilmestyi 1997 ja nykyinen, kolmas laulukirja, 2012.

Lasten virsi tuli oman kokemukseni mukaan paljon suosituimmaksi kirjaksi kuin Pyhäkoululaulut. Ehkä syynä oli juuri onnistunut ajatus kirjan monipuolistamisesta. Siitä tuli myös selvästi lapsilähtöisempi, kun lauluvalintoja mietittiin nimenomaan lasten laulamisen ja laulattamisen kannalta. Edelliseen ja nykyiseen kirjaan tehtiin myös cd-levyt. Levyt ovat helpottaneet kirjan käyttöä etenkin laulu- tai nuotinlukutaidottomien työntekijöiden parissa.

Ennen nykyisen kirjan julkaisua, Pyhäkoululehden numerossa 4/2012 ilmestyi artikkeli ”*Lasten virttä tarvitsee koko kirkko*”. Siitä käy ilmi, että kirjaa työstänyt työryhmä oli kirjan sisältöä kootessaan miettinyt paljon nykypäivän lasten elämänpiiriä, laulujen selkeyttä ja käytännöllisyyttä, pedagogisia näkökohtia, laulujen vaikeustasoa, tekstin ymmärrettävyyttä ja melodioiden sujuvuutta. Kokonaan uusi aihepiiri oli suru ja siihen liittyvä laulumateriaali. Haastetta kirjan tekemiseen on Mari Torri-Tuomisen mukaan tuonut kirjan käyttäjien laaja ikähaitari, pienistä vauvoista aina 10-vuotiaisiin. Lisäksi pitää huomioida myös kirjaa käyttävät aikuiset. (Saarinen 2014, 46.)

Artikkelissa haastateltiin myös pastori Timo-Matti Haapiaista. Hän sanoo:

”Lasten virsi on tietyn sukupolven yhteinen asia ja yhdistää näin lapsen toisiin samanikäisiin. Se on myös perheitten ja sukujen yhteinen asia, joka liittää lapsen eri-ikäisten ihmisten seurakuntaan.

Lasten virret ovat tarpeen, koska niillä huomioidaan lapsen erityiset tarpeet esimerkiksi kielen ja musiikin suhteen. Seurakunta taas tarvitsee lapsia ja lapsen erityistä huomioimista. Siitä aukeaa arvokkaita näkökulmia koko seurakuntaan ja kirkkoon.

Lopulta jokainen lasten virsi on seurakunnan yhteinen virsi ja jokainen lasten jumalanpalvelus koko seurakunnan jumalanpalvelus. Uutta lasten virttä tarvitsevat siis lapset, mutta myös ja ennen kaikkea koko kirkko.” (Saarinen 2014, 47.)

7 KOULUTUSPÄIVÄN SUUNNITTELU ALKAA

Huhtikuussa 2013 päätimme Marjukan kanssa, että ensimmäinen varsinainen suunnittelupalaverimme pidetään keskiviikkona, 17.7. 2013 minun työhuoneellani. Paikkaan päädyttiin siksi, että siellä on työalan käsikirjasto ja paljon erilaisia nuotteja. Lapsityöntekijöiden toimisto ja materiaalit sijaitsevat myös samassa rakennuksessa. Tarvikkeita ei näin ollen tarvitse hakea seurakunnan muista toimipisteistä. Päivä oli syytä varata ajoissa myös lähestyvien vuosilomien ja rippileirien takia, jotta meille ei poissa ollessamme varata muita työtehtäviä. Varaus tehtiin seurakunnassamme käytössä olevaan sähköiseen ajanvarausjärjestelmään, Katrinaan ja siinä meidän molempien kalentereihin.

Keskustelimme Marjukan kanssa muutamaan otteeseen aina tavatessamme tulevasta koulutuspäivästä ja sen suunnittelusta. Mietimme lähinnä sitä, mitä olisi järkevä ottaa päivän ohjelmaan. Meille oli varattu aikaa aamupäivän verran, yhteensä noin 2,5 tuntia. Emme vielä toukokuussa 2013 päättäneet ohjelmaa, mutta oli hyvä aina silloin tällöin vaihtaa muutama sana ja ajatus, koska kumpikin kuitenkin mietti asiaa itsekseen. Aihe siis kypsyi pikkuhiljaa.

Keväällä pohdin itsekseni jonkin verran sitä, kuinka suuren painon ohjelmassa voi antaa teorialle. Oman seurakuntani lastenohjaajilla ei ollut musiikkialan koulutusta ja keväällä en vielä tiennyt mitään muista koulutukseen osallistujista. Sen tähden päätin, että pitää välttää muusikon ammattikieltä ja rajata teoria-asiat aivan pedagogiikan ja musiikkiteorian perusasioihin. Kielen olisi oltava ns. selvää suomea. Luin alkukesästä Varhaisiän musiikkikasvatus seurakunnassa -kirjasta sekä Kirkkomuskari- kirjaa, joka on Mari Torri-Tuomisen toimittama materiaali- ja suunnitelmakirja seurakuntien musiikkileikkikoulutoimintaa varten, mutta sen aineistoa on helppo soveltaa myös päiväkerhoihin.

7.1 Ensimmäinen suunnittelupalaveri 17.7. 2013

Tapasimme Marjukan kanssa sovittuna aikana. Olimme varanneet tähän kaksi tuntia. Tiesimme heti, ettemme saa suunnitelmaa valmiiksi, joten päätimme jatkaa suunnittelua vielä toisella kerralla. Ainoa mahdollinen aika olisi vasta koulutusta edeltävänä päivänä, 7.7. 2013, mutta emme voineet tilanteelle mitään. Päätimme tehdä nyt tiivistä ja tehokasta työtä, jotta saisimme mahdollisimman paljon valmiiksi. Uusi varaus tehtiin taas Katrina-järjestelmään. Keskustelisimme myös tarvittaessa puhelimitse.

Aloitimme työskentelyn miettimällä, mitä meidän pitää ehtiä käydä läpi meille annetun ajan puitteissa. Tulimme siihen tulokseen, että pääpaino on uusien laulujen opettamisella. Lisäksi opetamme hieman äänenkäyttöä ja -huoltoa sekä puhumme muutamia perusasioita lasten musiikkikasvatuksesta. Päivä alkaisi verryttelyllä ja äänenavauksella, sekä lapsityönohjaajan pitämällä aamuhartaudella. Tämä osio suunniteltaisiin tarkemmin vasta elokuussa.

Olin tottunut edellisessä työssäni käyttämään erilaisia tukikuvia ja -viittomia laulujen oppimisen apuna ja ehdotin, että otamme niitäkin mukaan. Kuvien ja viittomien käyttö ei ole tarkoitettu vain erityistä tukea ja ohjausta vaativille lapsille, vaan niitä kannattaa käyttää kaikille. Kehitysvammaliitto ylläpitää netissä ilmaista esteettömän viestinnän verkkopalvelusivustoa, Papunettiä, jonka helppokäyttöisellä kuvatyökalulla saa tehtyä hyviä kuvapohjia. Käytimme siis sitä. Kommunikaatiokuvien tekoa varten on olemassa myös varta vasten suunniteltuja ohjelmia, mutta ne ovat melko kalliita ja tarkoitettu kuitenkin enemmän koulujen, varhaiskasvatuksen sekä erilaisten hoito- ja kuntoutuslaitosten käyttöön. Mainitsen kuitenkin näistä yhden, Boardmaker, joka on omasta mielestäni yksi monipuolisimmista ja parhaista kuvatyökaluista. Papunet on kuitenkin helposti saatavilla, koska se ei edellytä minkäänlaista ohjelman hankkimista, rekisteröitymistä mihinkään verkkopalveluun, salasanoja tms.

Lastenohjaajat olivat toivoneet uuden Lasten virsi -kirjan lauluja. Päätimme käyttää myös Kirkkomuskaria, koska siinä on käyttökelpoista materiaalia ja kirja ei välttämättä ole entuudestaan tuttu kaikille rovastikunnan lastenohjaajille. Uuden Lasten virsi -kirjan vakiintunut lyhenne on ULV. Käytän jatkossa lyhennettä.

Valitsimme ensin ULV:n lauluista muutamia, jotka liittyvät kirkkovuoteen ja etenkin syksyllä tulossa oleviin tapahtumiin. Lauluvaihtoehtoja oli ensin useita, mutta päädyimme kuitenkin lopulta seuraaviin (laulun numero on sulkeissa): Kotikirkko (ULV 55), Valonsäde (ULV 108), Risti (ULV 34), ja Katso, kuka ratsastaa (ULV 3). Ensimmäinen laulu oli annettu toive. Toisen laulun valitsimme sen iloisuuden takia. Kolmatta voidaan laulaa aina ja etenkin kirkkohetkien alussa vuorotervehdyksenä, tai lopussa ylistyslauluna. Neljäs laulu liittyy kirkkovuodessa adventtiin ja palmusunnuntaihin. Kumpikin pyhä on yleinen perhemessupäivä. Näihin lauluihin oli myös helppo tehdä kuvapohjat Papunetin kuvatyökalulla.

Liitteessä 2 on muutamia Papunetistä otettuja esimerkkikuvia. Käytimme kuvapohjissa juuri tämänkaltaisia kuvia. Verkkosivusto löytyy osoitteesta www.papunet.fi/kuvatyoekalu. Kuvapohjien liittäminen työni liitteeksi osoittautui teknisesti hyvin hankalaksi. Tästä syystä jokaista kuvapohjaa ei ollut mahdollista saada mukaan työhöni.

Kotikirkko (ULV 55) on tyypillinen jumalanpalveluksen alkulaulu, jossa hiljennytään ja rauhoitutaan seuraamaan alkamassa oleva kirkkohetkeä. Valonsäde-lauluun (ULV 108) on helppo tehdä pieni verryttely tai laululeikki. Katso, kuka ratsastaa -laulusta (ULV 3) saa aikaan vaikka pienen näytelmän. Siihen voi lisätä myös erilaisia rytmisoittimia ja näin saadaan aikaan pieni orkesteri.

Ehdotin myös, että voisimme tehdä yhden kuvapohjan kuvitetusta kerhokerrasta. Tällä tarkoitan, että kerhon eri tapahtumista tehdään kuvapohja, jossa strukturoidaan kerhon tilanteiden tapahtumat kuvien avulla kronologiseen järjestykseen. Kvalistasta lapsen on helppo tarkistaa, mitä tänään tehdään ja missä järjestyksessä asiat tapahtuvat. Tavoitteena oli havainnollistaa lastenohjaajille, että kuvien käytön avulla kerhon aloitus voidaan saada järkevämmäksi, koska lapset oppivat kokemuksen mukaan hyvin nopeasti katsomaan kuvista päivän ohjelman. Myös kysymykset ”mitä me tehdään seuraavaksi” vähentyvät, kun lapset voi ohjata tarkistamaan asia kuvista. Mikäli lapsella on ongelmia esim. puheen, tilanteiden hahmottamisen tai muistin alueella, kuvien käyttö tukee kommunikaatiota lapsen ja aikuisen välillä. Päätimme tehdä kuvapohjan sanoista aamunavaus – jumppa – juoda – leikkiä – lukutuokio - kotiin (heihei). Kuvatyoekalussa ei tietenkään ole koko suomenkielen sanavarastoa kuvitettuna, joten välillä sopivaa sanaa pitää hakea synonyymien kautta.

Esim. sanasta kotiin ei löytynyt hyvää ja käyttökelpoista, pienelle lapselle helppotajuista kuvaa, mutta sanalla ”heihei” se löytyi. Asia tarkoittaa kuitenkin samaa.

Kotikirkkoon-laulussa käytimme monen tyyppisiä kuvia, jotta pystyimme havainnollistamaan erilaisten kuvien eroja ja käyttömahdollisuuksia. Otimme piirrettyjä ja värityttyjä kuvia, valokuvatyypisiä kuvia sekä mustavalkoisia, värittämättömiä kuvia. Viimeksi mainituista voi tehdä vaikkapa pienen värityskirjan tai erillisiä värityskuvia.

Lauluihin Katso, kuka ratsastaa sekä Risti valitsimme värittämättömät mustavalkoiset piirroskuvat, joissa on kuvattu kunkin sanan tukiviittoma. Ensimmäisen laulun viittomat ovat sanoihin ratsastaa, aasi, ihminen, laulaa ja mukava. Mukava-sanaa käytimme kertosäkeessä, koska halusimme tehdä siihen rytmikkään taputuksen ja sana tukiviitotaan taputtamalla. Risti-laulun kuvat ovat risti, Jeesus, rakastaa, elää ja pääsiäinen. En löytänyt kuvatyökälusta hyvää viittomaa sanalle ylösnousemus, joten vaihdoin sen konkreettisempaan pääsiäiseen. Valonsäde-lauluun valitsimme selkeät, mustavalkoiset kuvat, joissa on kuhunkin säkeistöön liittyvä hyvin yksinkertainen kuva. Kuva toimii muistin tukena, kun eri säkeistössä lauletaan siitä, missä minulla on oma valonsäde

Tälle osuudelle varattiin aikaa noin tunti. Sen jälkeen olisi hyvä puhua jo hieman pedagogiikasta ja teoriasta. Kirkkomuskari-kirjan sivulla 131 on hyvä tiivistelmä Varhaisiän musiikkikasvatus seurakunnassa -materiaalin yleistavoitteista ja päätimme käyttää sitä. Tähän varasimme aikaa korkeintaan noin 15 minuuttia, joten osuuden tulisi olla hyvin tiivis ja sisältää vain asian pääkohdat.

Seuraavaksi olisi Kirkkomuskari-kirjan laulujen vuoro. Aluksi pitää selvittää, kuinka monelle kirja on tuttu. Jos mukana on edes joku, joka ei tunne sitä, pitää kirjaa vähän esitellä. Varasimme jo tässä vaiheessa materiaalikasaan yhden kirjan, jonka voisi tarvittaessa laittaa kiertämään osallistujien kesken. Tästäkin kirjasta valitsimme ensin ehdolle lauluja samoin periaattein kuin ULV-kirjasta. Lopulliset valintamme olivat kuitenkin laulut Ikiliikkuja (s. 22), Leipä ja viini (s. 94), Kun kiität Jumalaa (s. 113), Ristinmerkki (s. 95) ja Niin kuin tuuli (s. 121). Laulut valittuamme huomasimme, että näistä lauluista laulut Leipä ja viini sekä Ristinmerkki ovat myös ULV:ssa. Siinä niiden numerot ovat 82 ja 61. Kirjojen toimituskunnissa on samoja henkilöitä, joten on luonnollista, että samoja laulujakin päätyy kahteen kirjaan.

Näistä lauluista Ikiliikkuja on mainio jumppalaulu. Kaikkia lauluja voidaan käyttää myös perhemessussa tai -kirkossa. Kun kiität Jumalaa -laulua on ehdotettukin perhemessun ylistyslauluksi. Niin kuin tuuli -laulu liittyy kirkkovuodessa helluntaihin. Ristinmerkki-lauluun on hyvät leikkiohjeet molemmissa kirjoissa.

Tämän jälkeen olisi aika pitää lyhyt tauko. Emme vielä tässä vaiheessa päättäneet tauon pituutta.

Olen osallistunut päiväkodissa työskennellessäni Musiikkikasvatus esiopetuksessa-koulutukseen ja tutustuin siellä äänimaisemien ja äänipartituurien tekoon. Ehdotin, että ottaisimme päivän ohjelmaan myös tätä. Äänipartituuri on helppo tehdä esim. isolle kartongille tai pahville, ja samaa pohjaa voidaan käyttää monella eri tavalla. Se ei ole siis kertakäyttöinen eikä sitä tarvitse tehdä joka kerta uudestaan. Siististi ja huolellisesti tehty pohja on käyttökelpoinen pitkään. Äänipartituuriin sijoitetaan niiden äänten kuvat, joita on tarkoitus käyttää. Löysin kirjasta Musiikki varhaiskasvatuksessa (Hongisto-Åberg, M., Lindeberg, A. & Mäkinen, L. 1998, 35) hyvän kuvan, jota voisimme käyttää pohjamateriaalina, mutta emme halunneet sen kummemmin määritellä, millainen partituurista pitäisi tulla. Antaisimme osallistujille mahdollisuuden luoda oma partituuri aivan sellaiseksi, kuin he haluaisivat.

Äänipartituuri alkaa ja päättyy hiljaisuudesta, aivan kuten musiikki tai konserttikin. Sen voi lukea vaakatasossa rivin kummasta suunnasta tahansa, mutta alun ja lopun väliin muodostuu kuitenkin teoksen muoto. Lapsille partituuri kannattaa rakentaa kertomukseksi ja sen aikana tutustutaan musiikin erilaisiin perustekijöihin. Niitä ovat mm. sävelkorkeuden vaihtelut, sointiväri, kesto ja harmonia. Äänipartituuri ei automaattisesti sisällä rytmiä eikä määriteltyä tempoa, mutta se tulee kuitenkin esiin, kun teos esitetään. Tässäkin orkesterissa kapellimestari ratkaisee esitysnopeuden. Partituurissa ei tarvitse käyttää vain olemassa olevia soittimia, esim. rytmisoittimia. Monenlaiset kehosoittimien äänet, ihmisäänen mahdollisuudet, käsillä ja jaloilla aikaansaadut koputtelut, hankaamisäänät ja napsuttelut yms. kannattaa ottaa huomioon. (Hongisto-Åberg, M. ym. 1998, 34-35.)

Loppuaika koulutuksesta käytettäisiin kummankin kirjan selailuun ja mahdollisesti lauluun sopivien leikkien keksimiseen sekä tietysti laulujen laulamiseen. Tässä vaiheessa ensimmäiselle suunnittelukerralle varaamamme aika oli päättynyt ja jatkoimme muihin työtehtäviin. Palaisimme asiaan siis keskiviikkona, 7.7. 2013.

7.2 Pedagogiikkaosuus

Koska minulla on varhaisiän pedagogiikkaan keskittyvä ammatti, päädyimme siihen, että minä kokoan tämän osuuden. Hyvä pohjakuva löytyi jälleen kirjasta Musiikki varhaiskasvatuksessa (Hongisto-Åberg, M. ym. 1998, 14). Kuvan aiheena on musikaalisuuden eri muodot.

7.2.1 Laulutaitoko musikaalisuuden ainoa mittari?

Tavallisesti musikaalisuus määritellään hyvän laulutaidon kautta vaikka laulaminen on vain pieni osa musikaalisuutta. Kirjoitin kuvan perusteella itselleni seuraavat kysymykset, jotka haluan kysyä:

- 1) tunnistatko sävelmän, jonka olet kuullut aiemmin?
- 2) pystytkö toistamaan kuulemasi sävelmän esim. hyräilemällä tai viheltämällä tai kuuletko, jos sävelmä menee ns. oikein tai väärin?
- 3) näetkö mielessäsi värejä, muotoja tai jopa maisemia, kun kuulet musiikkia?
- 4) kuullessasi musiikkia naputatko sen rytmiä tai lähdetkö jollain lailla liikkeelle? Siis liikutko rytmin mukana?
- 5) tunnistatko soittimien ääniä esimerkiksi orkesterin äänimassasta tai tunnistatko ihmisiä heidän äänensä perusteella?

Ensimmäisessä kysymyksessä on kyse melodiatajasta, toisessa kysymyksessä taas musiikillisesta mielikuvituksesta, kolmannessa sointiväritajasta, neljännessä rytmistä ja viidennessä musiikillisesta muistista.

Käytännön esimerkkinä päätin käyttää isoisääni, joka ei osannut laulaa kahta nuottia peräkkäin ns. oikein, mutta kuuli heti, jos joku toinen lauloi nuotin vierestä ja osasi soittaa viululla korvakuulolta lähestulkoon mitä vain. Moni keski-ikäinen pelkää ääneen laulamista ja etenkin toisten edessä. Kokemukseni mukaan suuri syy tähän ovat olleet koulun laulutuntien pelottavat laulukokeet, joissa piti laulaa yksin koko luokan kuullen. Tämä esitys vaikutti suoraan musiikin numeroon. Halusin rohkaista osallistujia käyttämään omaa ääntään sillä tavalla, miten se suusta tulee, koska ääntä ja omaa laulutaitoa voi harjaannuttaa vain käyttämällä sitä. Toki tekniikka kannattaa ottaa avuksi, koska laulamisen pitäisi kuitenkin olla mukavaa ja rentouttavaakin. Cd-levyt ja -soitin ovat hyvät varusteet lastenohjaajan kassissa.

7.2.2 Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteet

Seuraavaksi käsittelemme musiikin kasvatustavoitteita keskustelun avulla. Pohjana käytän Kirkkomuskarissa (Torri-Tuominen, 2010, 131) olevaa tiivistelmää musiikkikasvatuksen tavoitteista Kirkkohallituksen (2004:8) julkaisusta Varhaisiän musiikkikasvatus seurakunnassa.

A) Musiikin rakkauden herättäminen ja vaaliminen

Tästä painotan sitä, ettei musiikki ole irrallinen osa lapsen elämää, vaan luomislahja ja kokonaisvaltainen asia, joka kuuluu kaikille lapsille. Heidän tulee saada mahdollisuus musiikin ilmaisuun ja kokemiseen oman ikäkautensa ja kehitystasonsa mukaisesti. Miten tätä voitaisiin toteuttaa päiväkerhoissa?

B) Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja kasvun tukeminen musiikin avulla

Musiikki vaikuttaa lapsen minän kehittymiseen ja henkiseen kasvuun. Se tukee tunne-, ajattelu- ja sosiaalisen elämän valmiuksia. Ei kannata jäädä vain laulamiseen, vaan on syytä käyttää monipuolisesti erilaisia musiikin työtapoja, siis laulamisen lisäksi soittamista ja musiikkiliikuntaa. Musiikkia voi myös yhdistää muiden taidelajien kanssa. Millaisia toteutustapoja tulee mieleen?

C) Lapsen musiikillisen ajattelun ja ilmaisun kehittäminen

Musiikin kautta lapsi ilmaisee itseään monipuolisesti. Hän kuuntelee, laulaa, soittaa, liikkuu ja leikkii. Leikin kautta voi tutustua äänen ominaisuuksiin ja kehittää kuuntelukykyä. Häntä pitäisi ohjata myös luonnolliseen äänenkäyttöön ja aktiiviseen laulamiseen. Tässä kohtaa kerron jo hieman äänipartituurin tekemisestä, koska sen avulla voi nimenomaan toteuttaa tämän osa-alueen tavoitteita. Miten lastenohjaaja voi tukea lasten laulamista?

D) Lapsen uskonnollisen ja yhteisöllisen kasvun tukeminen musiikin avulla

Seurakuntien päiväkerhojen musiikkikasvatuksen pääpaino on etenkin kristillisen kasvatuksen tukemisessa. Välineinä käytetään esimerkiksi Lasten virsi -kirjaa. Tietysti päiväkerhoon kuuluvat myös muut lasten laulut, mutta pääpaino on lasten hengellisellä musiikilla, etenkin kun työskennellään kirkkovuoteen kuuluvien asioiden parissa. Päivän koulutus käsittelee juuri tätä.

7.3 Toinen suunnittelupalaveri 7.8. 2013

Tapasimme Marjukan kanssa työhuoneellani sovitusti klo 12. Aluksi kävimme läpi, mitä olin valmistanut teoriaosuudeksi. Sen jälkeen kävimme vielä kertaalleen läpi kohta kohdalta edellisellä kerralla tehdyn suunnitelman ja tarkistimme, että kuvapohjat vastaavat laulujen säkeistöjä. Muutama tarkennus piti vielä tehdä, mutta sen jälkeen pohjat olivat valmiina tulostettaviksi. Päädyimme kuitenkin siihen, että muutamme koulutuspäivän loppuosaa siten, että summittaisen kirjojen selaamisen tilalle valitsemme muutamia lauluja, joita lauletaan sen mukaan, miten aikaa jää. Valitsimme ULV:n lauluista seuraavat: Harmaa halilaulu (158), Suojaksi saat enkelin (47), Loppulaulu (167), Kuningamme saappu (29), Suuri ilo (20) ja Pääsiäisen värit (35).

Olin kysynyt lapsityönohjaajalta aamuhartauden keston ja pääsimme rakentamaan päivän aloituskokonaisuutta. Säätila oli hieman epävakaa, joten päädyimme siihen, että olisimme sisätiloissa. Emme kumpikaan olleet käyneet Melliläjärven saunalla, joten emme tarkkaan tienneet paikan mittasuhteita mutta kuulimme, että tilaan mahtuu noin 30 henkilöä. Olimme pyytäneet, että jokainen tuo mukanaan oman ULV:n sekä mahdollisuuksien mukaan myös Kirkkomuskarin. Teimme mukaan otettavasta materiaalista

listaa samalla kuin teimme suunnitelmaamme.

Saatuamme suunnitelman valmiiksi, käytimme loppuajan tavaroiden keräämiseen sekä autoni pakkaamiseen. En tulisi enää koulutuspäivän aamuna työhuoneelleni, vaan menin suoraan koulutuspaikalle. Varsinaisen pianon sijasta otin mukaan keyboardin, pienen vahvistimen ja irtojalan. Muita soittimia ovat kitara, kannel sekä erilaiset rytmisoittimet, cd-soitin sekä ULV:n ja Kirkkomuskarin cd-levyt.

Lapsityön varastosta otimme nauhoja ja huiveja, kyniä ja kartonkia äänipartituuria varten. Monistimme kuvapohjat kaikille sekä varmuuden vuoksi myös Kirkkomuskari-kirjasta valitut laulut, koska emme tiedäneet, kuinka monta kirjaa on käytettävissä

8 ROVASTIKUNNALLISEN LASTENOHJAAJIEN STARTTI-PÄIVÄN KOULUTUSSUUNNITELMA

8.1 Aloitus: äänenavaus ja lämmittely

Aamukahvin jälkeen aloitamme lyhyellä aamuverryttelyllä, joka pitää sisällään venytelyjä ja lihaksien verityttelyä. Siis samaan tapaan kuin kuoroharjoitusten alussa on tapana tehdä, jotta lihakset saadaan lämpimäksi. Seuraavaksi on vuorossa äänenavaus. Se alkaa erilaisilla pärinöillä ja suhinoilla, jatkuen hengitysharjoitusten kautta äänentuottoon. Samalla voi kertoa, miksi äänenavauksia voi ja kannattaa tehdä, sekä mitä voi tehdä, kun ääni tuntuu aamulla tukkoiselta tai se tuntuu väsyvän päivän mittaan.

Tämän jälkeen on aamuhartaus omana kokonaisuutenaan, jota me emme vedä, vaan osallistumme siihen samalla tavoin kuin lastenohjaajatkin.

8.2 Ensimmäinen osuus: esittelyt, alkulaulu ja ULV:n lauluja kuvien avulla

Aloituksen jälkeen siirrymme koulutuskokonaisuuteen. Aluksi esittelemme itsemme ja kerromme lyhyesti omasta taustastamme lapsityön ja musiikin kanssa. Sen jälkeen kukin osallistuja kertoo oman nimensä ja halutessaan myös sen, millaisena hän kokee musiikin käytön omassa työssään. Kun tämä kierros on käyty läpi, siirrymme ensimmäiseen lauluun, joka on Kirkkomuskarin laulu ”Hanna on tullut muskariin” (Torri- Tuominen 2010, 16). Muutamme laulun alkuperäistä esimerkkitekstiä ”Hanna on tullut muskariin, muskariin, muskariin. Hanna on tullut muskariin, tervetuloa!” siten, että jokainen sanoo uudestaan etunimensä ja sen jälkeen yhden sanan, jolla kuvailee odotukseensa koulutuspäivästä tai miksi hän on tullut mukaan. Teksti voisi olla esim. seuraava: ”Hanna on tullut oppimaan, oppimaan, oppimaan. Hanna on tullut oppimaan, tervetuloa!”. Mutta sanat tulevat siis osallistujilta, joten sisältö selviää vasta huomenna. Sovimme, että säestän laulut kitaralla. Minähän en ole missään nimessä kitaristi vaan osaan kunnolla vain muutaman perussoinnun. Voin siis käyttää itseänikin esimerkkinä siitä, että musiikkia voi toteuttaa ja tehdä vaikkei sitä osaisikaan erityisen hyvin.

Tämän jälkeen aloitamme työskentelyn laulujen kanssa. Teemme niin, että kunkin laulun kohdalla käymme läpi siihen lauluun varatun materiaalin ja jätämme myös tilaa osallistujien ajatuksille ja ideoille sekä myös mahdollisille kysymyksille. Tarkkaa etenemistapaa ja aikataulua on mahdotonta päättää etukäteen, koska henkilöiden toiveet ja kommentit tulevat vaikuttamaan sisällön lopulliseen muotoutumiseen. Meidän täytyy pitää langat käsissämme, että pysymme asiassa ja aikataulussa.

Ensiksi jaamme osallistujille kuvapohjamonisteen ja kerromme kuvien käyttötarkoituksesta sekä lyhyesti myös Papunet-sivustosta. Sen jälkeen aloitamme ensimmäisestä laulusta Kotikirkko. Laulan laulun ensin pianon säestyksellä kertaalleen läpi ja osallistujat seuraavat kuvamonisteen avulla laulun etenemistä. Marjukka näyttää koholla pitämässään kuvasta kuvien vaihtumisen. Sen jälkeen laulamme laulun uudestaan pariin kertaan, jotta se tulee tutummaksi.

Toisena lauluna on Valonsäde. Laulan senkin ensin malliksi ja käymme läpi lauluun liittyvät kuvat. Vertaamme, miten erilaisia ne ovat edellisen laulun kuviin verrattuna mutta silti aivan yhtä käyttökelpoiset. Kuhunkin säkeistöön on vain yksi kuva, koska laulun sanat ovat hyvin yksinkertaiset. Laulun 1. säkeistö on seuraava: "Minulla on valo varpaissa, siellä se valo liikkuu. Näin kun heilutan varpaita, valonsäde keikkuu ja liikkuu". Kussakin säkeistössä muuttuu vain kehon osan nimi, muu säilyy samana. Kuvat ja kehon osat ovat varpaat, sormet, vatsa, silmät, korvat ja pää. Keksimme leikin ja laulamme laulun läpi.

Kolmanneksi laulamme Katso kuka ratsastaa. Ensin käymme läpi laulun viittomat kuvapohjassa olevien kuvallisten ohjeiden mukaan. Laulusta on kirjan cd-levyllä hyvä toteutus, joten kuuntelemme sen ja viittomme kuvamonisteen mukaan. Laulu liittyy kiinteästi kahteen kirkkopyhään, adventtiin ja palmusunnuntaihin. Molemmat ovat perinteisiä perhekirkkopäiviä ja seuraavaksi teemme lauluun pienen näytelmän, jota lastenohjaajat voivat käyttää. Meillä on nyt mukana huiveja. Palmusunnuntaina kannattaa käyttää myös joko pajun oksia tai kaupasta ostettuja ikivihreitä lehviä. Tärkeä soitin on putkipenaali, jolla tehdä aasin klopsutukset. Todellisessa tilanteessa mukaan voisi ottaa myös erilaisia nukkeja sekä aasi, mikäli sellainen löytyy seurakunnan rekvisiittavarastosta. Lasten mielikuvitus riittää kyllä "näkemään" aasin, kun he kuulevat klopsutukset, vaikkei sitä olisi lainkaan. Ohjaajien tehtävänä on nyt tehdä leikki tai näytelmä tähän lauluun rekvisiittaa hyväksikäyttäen.

Laulujen jälkeen käymme läpi strukturoidun, kuvitteellisen kerhokerran kuvat. Kysyn ohjaajilta, onko kuvien käyttö entuudestaan tuttua. Jos heillä on kuvien käytön suhteen omia kokemuksia tai kysymyksiä, niin käymme ne lyhyesti läpi.

8.3 Toinen osuus: pedagogiikkaa

Seuraavaksi on vuorossa teoriaosuus. Se on luentotyyppinen, mutta koetan saada aikaan keskustelua, jottei osuus olisi minun yksinpuhelua. Suunnitelmana on heinäkuussa laatimani runko. Osio toimii myös pienenä hengähdystaukona, koska tähän saakka päivä on ollut melko toiminnallista.

8.4 Kolmas osuus: Kirkkomuskarin lauluja

Tämän osuuden jälkeen on taas laulujen vuoro. Aloitamme Kirkkomuskarin laululla Ikiliikkuja. Laulu on hyvä pieniin jumppahetkiin tai kun kaivataan energian purkamista esimerkiksi pitkän, istumista vaatineen toiminnon jälkeen. Tällä kertaa Marjukka toimii leikinjohtajana ja minä säestän pianolla. Laulussa on yksi opetuksellinen momentti, keskellä säkeistöä oleva fermaatti. Opetamme tämän ohjaajille ja he saavat keksiä, miten sitä voisi hyödyntää lapsiryhmän kanssa esim. kuuntelutehtävän muodossa.

Seuraava laulu on molemmissa kirjoissa oleva Leipä ja viini. Se on hyvä laulu, kun puhutaan ehtoollisesta ja sopii myös lasten kirkkohetkiin ehtoolliskutsuksi ennen ehtoollisen jakamista. Marjukka toimii laulunjohtajana ja minä ohjaajien kanssa seurakuntana. Laulu lauletaan kaikulauluna.

Kun kiität Jumalaa -laulu on erinomainen esim. perhekirkon ylistyslauluksi ja jää helposti mieleen tarttuvan melodiansa takia. Siihen on myös kätevä liittää leikki tekstin sanojen mukaan, jolloin jokaiseen säkeistöön tulee yksi liike. Muutamme säkeistöjä niin, että pään nyökyttämisen tilalle tulee ylös-alas hyppiminen. Marjukka johtaa laulua ja leikkiä, minä säestän viisikielisellä kanteleella.

Ristinmerkki-lauluun liitämme sanojen mukaisen leikin ja opettelemme ristinmerkin tekemisen. Ensin liitetään yhteen peukalo, etu- ja keskisormi. Näin viitataan Kolmiyh-teiseen Jumalaan, siis Isään, Poikaan ja Pyhään Henkeen. Sormilla kosketetaan ensin otsaa, sitten rintaa ja viimeiseksi olkapäitä vasemmalta oikealle. Risti tehdään yleensä oikealla kädellä.

Viimeiseksi otimme varalle helluntailaulun Niin kuin tuuli. Varasimme mukaan rek-visiitaksi erivärisiä nauhoja. Helluntain liturginen väri on punainen, mutta meillä ei ollut riittävästi punaisia nauhoja tai huiveja.

Tämän jälkeen kellon pitäisi olla enintään 10.40 ja on aika pitää 10 - 15 minuutin tauko.

8.5 Neljäs osuus: äänipartituuri

Alkuun kerron äänipartituurin tekemisen perusidean. Lastenohjaajat tullaan jakamaan kahteen ryhmään ja kumpikin ryhmä saa ison kartongin sekä kyniä. He tekevät omaan kartonkiinsa ison ruudukon, jonka vaakatasossa on yhtä monta suorakaidetta kuin ääni-partituurissa on soittimia. Pystysuorat viivat tarkoittavat eräänlaisia tahtiviivoja. Vasemman reunan lokeroihin piirretään soittimia tarkoittavat merkit tai kuvat. Seuraavaksi ryhmä päättää, mitä tarvikkeita he käyttävät partituurin tekemiseen ja mahdollisesti myös keksivät tarinan, jonka pohjalta partituuri tehdään. Kun nämä ovat valmiina, he päättävät äänien järjestyksen, eli sijoittavat äänet partituurin lokeroihin. Sijoittaminen tehdään niin, että soittimien soittojärjestys kirjataan lokeroihin täyttämällä lokerot halutussa järjestyksessä erilaisilla kuvioilla. Kun partituuri esitetään, yksi pitää kartonkia esillä ja toinen peittää sen tyhjällä pahvilla tai paperilla. Kun kantta lähdetään vetämään sivuun, soittajat seuraavat omaa riviään ja soittavat, kun oma merkki ilmentyy näkyviin. Vastaavasti he lopettavat, jos omalla rivillä on tyhjää.

Ryhmät jaetaan ja he saavat ryhtyä työhön. Aikaa varataan n. 15 minuuttia. Lopuksi partituurit esitellään ja tarvittaessa annetaan palaute.

Loppuajan käytämme valitsemienne laulujen laulamiseen. Emme kuitenkaan pysty vielä suunnitelmaa tehtäessä tietämään, jääkö aikaa paljon vai ei yhtään. Tähän osuutemme päättyy ja kellon pitää olla enintään 11.40. Lopuksi keräämme materiaalit kasseihin ja järjestämme tilan lounasta varten. Ennen lounasta laulamme ruokavirren. Sitä emme päättäneet vaan se valittaisiin vähän tilanteen mukaan.

9 STARTTI-PÄIVÄ MELLILÄNJÄRVELLÄ 8.8. 2013

Päivä valkeni jonkin verran koleana ja sumuisena. Perille päästyämme selvisi, että mökin sisätila on oletettua pienempi, koska siellä oli useita isohkoja pöytiä ja irtotuoleja. Seinien vierustoilla oli kiinteät penkit. Mietimme Marjukan kanssa hetken, miten saamme tilan riittämään ja päädyimme siihen, että kaksi pöytää siirretään eteiseen ja yksi ulos terassille. Ylimääräiset tuolit pinottiin pois tieltä. Penkit olivat käyttökelpoiset, koska niille mahtui useampi henkilö istumaan. Jätimme kaksi pöytää tavaroita ja pape-reita varten sekä yhden ruokailujen kattausta varten. Kokosin keyboardin vahvistimi-neen käyttökuntoon ja levitimme muutkin tavarat valmiiksi jo tässä vaiheessa, ettei kou-lutuspäivän aikana tarvitse käyttää aikaa niiden etsimiseen kasseista. Osallistujat saa-puivat vähitellen paikalle ja aloitimme päivän aamupalatarjoilulla.

9.1 Aloitus: äänenavaus ja lämmittely

Koska tila osoittautui liikunnallisesti liian pieneksi eikä ulkona kuitenkaan satanut, siir-ryimme pihalle. Kokoonnuimme piiriin ja aloitin kuorovenyttelyn: käsien, olkapäiden ja lantion pyörittelyjä eri suuntiin; hiihtoliikkeitä, siis käsien heiluttelua ja polvien joustoja ikään kuin olisi hiihtämässä; jalkojen venyttelyjä ja ravisteluja, niskan venytyksiä mo-lemmille puolille; vartalon venytyksiä nostamalla sisäänhengityksen aikana kädet mah-dollisimman ylös ja uloshengityksen aikana sivukautta alas. Viimeisenä oli vielä ylävar-talon kumarrus alas, käsien ja kasvolihasten rentoutus ja hitaasti nousu ylös.

Tämän jälkeen teimme hengitysharjoituksia: k-p-t-r, schh-schh-schh-schh, ssi-ssi-ssi-ssi, fhiut, fhiut, fhiut, fhiut; erilaisia r-pärinöitä eri korkeuksilta, haukottelua, äng-äänteellä liukumista ylös ja alas sekä maiskutteluja ja kasvojen lihasten aktiivista liikut-telua. Hengitimme syvään kosteaa, mäntymetsältä tuoksuvaa ilmaa.

Lopuksi kerroin, miksi näitä kannattaa tehdä edes silloin tällöin ja miten ääniharjoitus-ten avulla aamukäheää ääntä voi vähitellen avata työpäivää varten. Eräs osallistuja kysyi onko rykiminen sitten pahasta. Vastasin saamani opin mukaan, että on. Rykiessä ääni-huulet hankaavat yhteen ja limakalvot joutuvat rasitukselle. On parempi yskiä kunnolla kuin rykiä kurkkuaan auki. Hellin metodi on kunnollinen ja rauhallinen äänenavaus.

Seuraavaksi teimme ensin kolmen ja sitten viiden sävelen asteikolla erilaisia lallatuksia ja jollotuksia ylös- ja alaspäin. Etsimme korvien vieressä olevat leukaluun nivelet ja tunnustelimme, kuinka auki suu on silloin, kun sormenpäät mahtuvat nivelkuoppaan. Kerroin, että näin paljon suuta kannattaa laulaessa avata. Äänen tuotto on helpompaa, kun suu on auki kunnolla. Lopuksi teimme kiljaisuja ylhäältä alaspäin, aivan kuin pienet lapset innostuessaan. Pyysin kiinnittämään huomiota leuan asentoon ja suun avonaisuuteen. Aivan lopuksi hyrisimme vielä huulet kevyesti suljettuina, kuin jotain hyvää suussa maistellen.

Palatessamme sisälle eräs osallistuja sanoi innokkaasti, että jo pelkästään tämän takia kannatti tulla paikalle. Hän on monesti miettinyt keinoja, millä ääntä voisi saada avatua, mutta ei ole koskaan kysynyt asiasta keneltäkään. Kyseessä on henkilö, jolla ei ole oikeastaan minkäänlaista laulajataustaa.

Lapsityönohjaaja piti aamuhartauden ja kertoi muutaman iltapäivään liittyvän käytännön asian. Sen jälkeen oli meidän vuoromme jatkaa.

9.2 Ensimmäinen osuus: esittelyt, alkulaulu ja ULV:n lauluja kuvien avulla

Aloitimme suunnitelman mukaan esittelyillä ja laululla. Jokainen keksi erinomaisia verbejä, joita käytettiin alkulaulussa. Sanoina oli mm. oppimaan, innostumaan, nauttimaan, viihtymään, tutustumaan ja perehtymään. Keittiössä ollut työntekijä halusi myös osallistua tähän. Hänen verbinsä oli luonnollisesti kokkaamaan!

Lähdimme etenemään suunnitelman mukaan ja voin vain sanoa, että oli kiitollinen tehtävä toimia kouluttajana, kun osallistujat olivat erittäin innostuneita ja motivoituneita. Osa oli käyttänyt Papunettiä, osa puolestaan oli käyttänyt muita kuvia. Osalle Papunet oli täysin uusi. Oli mielenkiintoista kuulla myös käyttäjien kokemuksista. Kuvien käyttö oli hyvin laaja-alaista. Yksi oli käyttänyt kuvia vain esim. paikkakuvina tai kommunikation tukena, toiselle puolestaan kuvien käyttö oli tuttua myös satujen ja lorujen kuvittamisessa. Kuvia oli myös tehty itse tai etsitty lehdistä.

Kotikirkko-laulua lauloimme useampaan kertaan, koska osallistujat halusivat oppia sen kunnolla. He pystyisivät opettamaan laulun heti kauden alussa kerholaisille. Valonsäde jäi helposti mieleen tarttuvan melodiansa ja kuvien muistituen avulla. Osallistujat ideoivat myös itse lisää säkeistöjä.

Katso, kuka ratsastaa -laulu osoittautui hyväksi valinnaksi. Kävimme sitä läpi ensin viittomien ja pelkän laulun kautta, koska sen melodia polveilee terssikulkuina. Sen jälkeen kerroimme, että nyt on heidän vuoronsa ideoida lauluun leikki. He käyttivät Hoo-sianna-kertosäkeessä erivärisiä huiveja ja nauhoja kuvaamaan kansan heiluttamia palmunoksia. Alkuosa säkeistöistä soitettiin rytmisoittimilla, asiaa kuvasi tietysti putkipenaali. Keskustelimme, miten laulua voisi elävöittää ja millaista rekvisiittaa siihen voisi liittää esimerkiksi lasten adventtikirkkoa varten. Yksi ehdotus oli tehdä laulusta nukketheateriesitys.

Seuraavaksi tutustuimme strukturoituun kerhon kuvapohjaan. Kerroin, että kommunikaatio-ongelmaisella lapsella voi olla suuri vaikeuksia ymmärtää tai muistaa suullisesti kerrottuja asioita tai annettuja ohjeita. Syynä voi olla esim. suppea sanavarasto tai äidinkielenään muuta kuin suomea puhuvan lapsen puutteellinen kielitaito. Tarkkaavaisuushäiriö voi viedä keskittymiskyvyn pois puhutusta asiasta. Kuva on helppo ja hyvä väline lapsen mielenkiinnon herättämiseen ja ylläpitämiseen sekä kommunikointiin.

Eräs osallistuja kertoi käyttäneensä kuvia aikoinaan paljonkin nimenomaan tässä mielessä ja lapset oppivat nopeasti tarkistamaan heti kerhokerran alussa päivän ohjelman. Aihe viritti mielenkiintoista keskustelua, jota en vaitiolovelvollisuuden vuoksi voi valittavasti avata.

9.3 Toinen osuus: pedagogiikkaa

Tässä vaiheessa olimme aivan aikataulussa ja oli vuoro siirtyä teorian pariin. Kysyin aluksi lastenohjaajien mielipiteitä ja käsityksiä siitä, mitä musikaalisuus heidän mielestään sisältää. Moni vastasi sen tarkoittavan laulutaitoa. Kun kysyin laatimani kysymykset, suurin osa viittasi useamman kuin yhden kysymyksen kohdalla. Kerroin, että nämä kaikki osa-alueet ovat musikaalisuuteen liittyviä termejä ja kerroin isoisästäni.

Osalla oli ollut kokemusta koulun laulukokeista ja yksi sanoi suoraan, että se oli ollut hirveää (vrt. Savilan alkukyselyn kysymys nro 6). Hän on lukkiutunut lähes laulamattomaan tilaan, mutta on onneksi osannut käyttää monipuolisesti cd-levyjä. Häinkin nauttii musiikin kuuntelemisesta, konserteista ja teatterista, muttei suostu itse laulamaan lainkaan. Kerroin suunnitelmastani poiketen hieman ruotsalaisen Jerker Lejonin luomasta Kör för alla -metodista, jonka kanttori Sirpa Lampinen on tuonut Suomeen. Metodi tunnetaan meillä Kehittyvät Laulajat -metodinä. Se perustuu käsitykseen, että lähes kuka tahansa voi oppia laulamaan ja vain ääni harva voidaan määritellä laulutaidottomaksi. Laulamista voi kehittää samalla tavalla kuin jotain muutakin taitoa ja hyvän laulutaidon voi myös tavallaan menettää, jos ei laula. Ääni "ruostuu".

Jatkoimme tavoitteista. Ensimmäisen kohdalla osallistujat tulivat siihen tulokseen, että parhaiten kehityksen tukeminen musiikin avulla onnistuu monipuolisella sekä lapsen iän ja kehitystason huomioonottavilla musiikkivalinnoilla. Musiikkia olisi myös oltava kerhossa joka kerta. Toisen tavoitteen kohdalla jäätiin miettimään sitä, mihin musiikkia ei voisi yhdistää. Emme oikein löytäneet sellaista toimintaa. Mutta, kuten eräs korosti, se ei saa jäädä taustalla pyöriväksi hälinä-ääneksi, johon kukaan ei kiinnitä huomiota tai jonka yli pitää korottaa normaali puheääni, vaan sen on liityttävä tarkoituksellisesti siihen, mitä ollaan tekemässä. Konkreettisia ehdotuksia olivat musiikkimaalaus, kuvien katsomien musiikin säestyksellä sekä liikunta ja motoriset leikit. Lisäsin tähän, että musiikkia on myös rytmi ilman melodiaa. Siis rytmiharjoitukset keho-soittimilla, runot ja hokemat. Kolmas tavoite koettiin vaikeaksi juuri sen takia, että se pitää sisällään musiikin omaehtoiseen tuottamiseen liittyviä asioita, esim. laulamista. Jos aikuinen kokee laulamisen hankalaksi, sitä on vaikea toteuttaa. Kehotin valitsemaan riittävän yksinkertaisia melodioita, koska lapsetkin laulavat niitä mielellään. Huolimatta lastenohjaajan omasta laulutaidosta, hän voi silti kehottaa lapsia laulamaan selkeä suorassa ja hyväryhtisinä sekä olemaan huutamatta ja kiljumatta.

Äänipartituurin tekeminen tuntui herättävän kiinnostusta. Neljättä tavoitetta emme enää käsitelleet omana osionaan. Osittain se johtui ajasta ja osittain koulutuspäivän perustamisesta juuri tähän asiaan. Pidimme tässä vaiheessa 5 minuutin tauon ja tuuletimme samalla tilan.

9.4 Kolmas osuus: Kirkkomuskarin lauluja

Marjukan johtaessa ja minun säestäessä keyboardilla, leikimme Ikiliikkujaa. Fermaatti oli kaikille uusi termi, mutta sen opetuksellinen mahdollisuus keksittiin nopeasti. Fermaattia voidaan pidentää ja lyhentää ja lasten tehtävänä on esimerkiksi pysähtyä liikukumattomiksi, kunnes musiikki jälleen jatkuu. Eri säkeistöjä voidaan laulaa eri nyansseilla, jolloin syntyvät piano-forte-vaihtelut. Tempoakin voidaan vaihtaa joko säkeistötäin tai muuttaa keskellä säkeistöä.

Leipä ja viini laulettiin kahteen kertaan ja samalla harjoiteltiin lauluun tekstiä tukeva käsileikki.

Kun kiitän Jumalaa -laulu oli hauska. Se innosti keksimään uusia säkeistöjä kirjassa olevien lisäksi ja sai osallistujat mukavasti hengästymään pitkähkön paikallaan istumisen jälkeen. Säestin suunnitelma mukaan viisikielisellä kanteleella ja näytin samalla kaksi sointua, joita käyttämällä voi säestää montaa eri laulua. Joillakin on seurakunnassaan kantele ja rohkaisinkin heitä ottamaan sen esiin ja käyttämään sitä edes joskus.

Ristinmerkki-laulu oli lähes kaikille uusi. Totesimme, että tälle laululle on tilausta, koska sen avulla on helppo opettaa ensinnäkin konkreettisesti ristinmerkin tekeminen ja toiseksi myös asian teologista puolta. Laulu toimii kaikulauluna ja sen esilaulajana voi olla joku muukin kuin pappi.

Tässä vaiheessa emme enää ehtineet laulaa Niin kuin tuuli -laulua, osuuteen varauksiamme aika oli täynnä. Oli aika pitää tauko.

9.5 Neljäs osuus: äänipartituuri

Kerroin ensin suunnitelman mukaisesti äänipartituurin periaatteen. Olin tehnyt etukäteen valmiiksi yhden helpon ja lyhyen partituurin. Soittimina oli pelkästään rytmisoittimia ja seuraavaksi jokainen lastenohjaaja valitsi itselleen soittimen. Pidín partituuria esillä ja Marjukka peitti kuvan toisella kartongilla, mutta jätti näkyviin vasemmassa reunassa olevan ruudukon, jossa oli soittimien kuvat. Sen jälkeen hän alkoi vetää päälimmäistä kartonkia hitaasti kohti oikeaa reunaa ja lastenohjaajat seurasivat omaa soittinriviään soittaen mukana aina, kun omalla rivillä oli merkkiviivalla täytetty ruutu.

Kun periaate oli kaikille selvä, teimme jaon kahteen ja kumpikin ryhmä siirtyi valmistamaan omaa partituuriaan. Toinen ryhmä valitsi esillä olevia soittimia, mutta toinen päätyi omasta aloitteestaan ulkoa löytyviin asioihin ja niistä aikaansaatuihin ääniin. Annoimme partituurien tekemiseen aikaa noin 15 minuuttia ja käytimme saman ajan omien tavaroidemme keräämiseen ja siivoamiseen. Ryhmät eivät tarvinneet oikeastaan yhtään apua vaan toimivat parin pienen kysymyksen jälkeen täysin itsenäisesti. Kun tehtävä oli valmis, kokoonnuimme pihalle. Molempien ryhmien oli aika esittää oma teoksensa.

Ensimmäiseksi oman partituurinsa halusi esittää ryhmä, joka päätyi valitsemaan kaikki instrumentit ulkoa. Soittimina oli koivuhalkoja, kiviä, hiekkaa, käpyjä sekä katuharja. Ryhmä oli oivaltanut partituurin idean loistavasti ja tulos oli hieno. Vain ruudukoiden merkitsemiseen kehotin kiinnittämään huomiota, sillä he käyttivät melko pieniä ja samanlaisia merkkejä. Lasten on helpompi seurata, kun kullekin soittimelle on oma, koko ruudun kokoinen merkkikuvio.

Toinen ryhmä valitsi erilaisia rytmisoittimia. Heillä oli rumpu, triangeli, kapuloita, rytmimunia ja kantele. Tämän ryhmän esitys muistutti enemmän tavallista äänipartituuria, kuviot oli merkattu pohjaan riittävän suuriksi ja he käyttivät myös eri värejä. Yksi jäsen oli ymmärtänyt kuitenkin asian niin, että kaikkien kuuluu soittaa yhtä aikaa ja oli tehnyt toisilta kysymättä aaltoviivan viimeiseen ruutuun ylhäältä alas asti. Kerroin heille saman kuin edellisille: lasten on helpompi seurata omaa riviään, jos kunkin rivin merkki täyttää koko ruudun ja on joka rivillä ja soittimella omanlaisensa. Mikäli halutaan kaikkien soittavan yhtä aikaa, kannattaa tehdä omat merkit kunkin rivin omaan ruutuun omalla kuviolla. Yksi viiva ylhäältä alas ei välttämättä toimi siten kun olisi tarkoitus. Esitys itsessään toimi hyvin ja partituuri oli muilta osin laadittu selkeäksi.

Partituurit herättivät sen verran keskustelua, että aikaa kului suunniteltua enemmän. Meille jäi vain vähän aikaa käydä läpi koulutuspäivän loppuosaan valitsemiamme laulaja. Lauloimme kuitenkin ULV:n lauluista nron 158, Harmaa halilaulu, johon osallistujat keksivät leikin, sekä nron 29, Kuninkaamme saapuu. Tätä laulua laulettiin cd:n säestyksellä ja samaan aikaan leikimme käsileikkiä kirjassa olevan ohjeen mukaan. Aasin kavioiden klopsutukset teimme kielellä napsuttamalla. Jälkimmäinen laulu on eritoten adventtiin liittyvä, ensimmäinen ei ole sidottu kirkkovuoteen.

Aika oli rientänyt niin pitkälle, että oli aika lopettaa. Kiitimme osallistujia innokkaasta työskentelystä ja aktiivisuudesta. He eivät tosiaankaan vain istuneet passiivisina ja odottaneet, että me kaadamme tietoa heidän suuntaansa, vaan olivat hyvin aktiivisesti läsnä ja toivat esiin omia kokemuksiaan ja mielipiteitään.

Lopuksi lauloimme ULV:n laulun 167, Loppulaulu. Tämä on uusi laulu Lasten virsi -kirjassa ja sopii erinomaisesti kerhon loppulauluksi. Laulun nuottiin on merkattu taputukset melodian taukojen kohdalle ja teimme kirjan mukaan. Siis, taputimme tauoilla ja vilkutamme sanojen mukaisissa kohdissa.

Laulun jälkeen oli aika käydä lounaalle. Järjestimme yhdessä tilan ja lauloimme ruokavirtenä monesti rippileireilläkin käytetyn ruokalaulun. Sanat ovat ruokavirrestä 472a: ”Nyt silmäin alla Jeesuksen olemme tulleet yhtehen. Sä, Herra, kaikki ravitset, siis siunaa pöydän antimet”. Virsikirjassa oleva sävelmä on ranskalainen sävel vuodelta 1543 ja teksti on vanha pohjoismainen ruokarukous (1569), jonka Ilta Koskimies on suomentanut. (Virsikirja, 1986.) Tällä kertaa sävelmänä oli tuttu lastenlaulu, Saku Sammakko. Siis perin erityylinen kuin virsikirjan virsi!

10 POHDINTA

Koko opinnäytetyöntekoprosessi kesti kohdallani kauan. Luultavasti jopa liian kauan, koska tein sitä enemmän ja vähemmän aktiivisesti noin kolmen vuoden ajan. Savilassa esiin tulleet ongelmat hidastivat työtä paljon, mutta onneksi se ei kuitenkaan ollut hukkaan heitettyä työtä. Kun lähdin suunnittelemaan lastenohjaajien koulutuspäivän sisältöä, käytin hyväkseni sieltä saamiani tietoja mm. koulutustoiveiden suhteen. Savila ja Loimaa ovat kuitenkin samantyyppisiä seurakuntia myös työntekijämääriensä ja työskentelyolosuhteidensa suhteen, joten alun perin opinnäytetyöksi tarkoittamani aineisto päättyi lopultakin siihen, mihin sitä suunnittelinkin.

Omat muistoni kotiseurakuntani leikkikoulusta, kuten sitä silloin alkuvaiheessaan kutsuttiin, ovat edelleen vahvoja. Muistan vieläkin leikkikoulun kokoontumistilana käytetyn neuvolan odotushuoneen huonekalujärjestyksen. Omat lapseni ovat myös käyneet päiväkerhoa ja heillä on edelleenkin ystäviä niiltä ajoilta, vaikka ovat jo aikuisia. Laulujakin on kaikilla muistissa.

Lapsityö on ollut minulle aina hyvin läheinen työmuoto. Työssäni päiväkodissa sain olla vastuussa päiväkotimme musiikkikasvatuksesta. Meillä oli hyvin kiinteää yhteistyötä seurakunnan kanssa. Sieltä kävi lastenohjaaja säännöllisesti vierailmassa meillä ja me osallistuimme aktiivisesti eri tapahtumiin, joita seurakunnan lapsityö järjesti. Päiväkodin toimintaan kuuluivat myös kirkkovuoden tapahtumat lauluineen ja leikkeineen. Käytimme paljon kuvia, etenkin Boardmaker-ohjelmaa. Tosin en silloin edes tiennyt Papunetistä, joten on vaikea sanoa, olisiko sitä tullut käytettyä.

Olin myös mielissäni, kun sain suunnitella Savilaan jumppakokonaisuuden. Päiväkotityöstä on kuitenkin aikaa jo 8 vuotta ja olen toisinaan miettinytkin, voisinko tarvittaessa palata päiväkotityöhön. Olin jo epävarma, onko ammattitaitoni etenkin suunnittelun osalta vielä kunnossa. Saamani palautteen mukaan ainakin tämä kokonaisuus onnistui. Muutamissa kerhoissa lapset olivat halunneet tehdä sen useammin kuin kerran. ”Tatsi”, siis taito tehdä toimintakokonaisuuksia lapsiryhmälle, oli minulla edelleen olemassa.

Kanttorin työssä olen onnekseni saanut jatkaa lasten kanssa touhuamista. Käyn välillä piipahtamassa päiväkerhossa, mutta isommin olen mukana työvuorojeni mukaan kirk-

kohetkissä sekä erilaisissa tapahtumissa ja välillä esittelen etenkin pääkirkkoamme myös lapsiryhmille. Olisi hyvä, jos voisin jatkaa päiväkerhotyön ja lastenohjaajien osaamisen kehittämistä lapsityön musiikkikasvatuksen suhteen. Sillä saralla olisi paljon annettavaa ja tehtävää. Itseäni kiinnostaisi mm. työntekijöiden äänenkäytön koulutus, koska tiedän, kuinka vaativaa on pitää oma ääni kunnossa lasten kanssa tehtävässä työssä. Ohjaajan on vältettävä puhumista tai huutamista lapsiryhmän hälinän ja äänen yli, mutta silti hänen pitäisi saada tarvittaessa äänensä kuuluviin. Äänen pitää myös kestää jatkuvaa puherasitusta. Tästä olisikin mahdollisuus lähteä kokoamaan uutta koulutuskokonaisuutta. Kohderyhmänä voisivat olla erityisesti seurakunnan työntekijät, jotka lähestulkoon kaikki puhuvat työkseen.

Tästä koulutuskokonaisuudesta tuli hyvää palautetta. Lastenohjaajat olivat tyytyväisiä siihen, että materiaalia ei ollut liikaa, vaan he ehtivät omaksumaan uudet laulut melko hyvin. Myös ohjelman vaihtelevuuteen ja kahteen kouluttajaan oltiin tyytyväisiä. Laulut ovat myös jääneet käyttöön, eli niistä ei tullut kertakäyttömusiikkia. Kirjojen cd-levyt ovat hyvä apu muidenkin uusien laulujen omaksumisessa. Ainakin omassa seurakunnassani ULV:n lauluja on käytetty monipuolisesti kirkkovuoden edetessä.

En ollut aiemmin kouluttanut työtovereitani, joten tilanne oli hieman jännittävä. Suorituin kuitenkin omasta mielestäni hyvin. Päivän virkistysosion aikana keskustelu rönsyili laidasta laitaan, mutta moni ohjaajista kyseli minulta vielä yksittäisiä lasten musiikkikasvatukseen liittyviä asioita. Päivä vaati paljon valmistelutyötä, mutta se oli hyvin antoisaa ja päivitti samalla myös omaa tietämystäni.

LÄHTEET

Haastettu kirkko – Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008-2011. 2012. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 115. Porvoo

Hiltunen, P. & Kivirauma, M. 1994. Pikkuväen liikuntakirja. Nuori Suomi. Helsinki: Lasten Keskus

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13.-14. uudistettu painos. Helsinki: Tammi

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg, A. & Mäkinen, L. 1998. Musiikki varhaiskasvatuksessa. 3. uudistettu painos. Tampere: Tammer-Paino Oy

Lapsi on osallinen. 2008. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirja. 2 painos. Kirkkohallitus. Orivesi: Kirkon kasvatus- ja nuorisotyö

Lasten Virsi. 2012. Seurakuntien Lapsityön keskus. 4. uudistettu painos. Lasten Keskus

Lasten virsikirja. 1988. Suomen ev. lut pyhäkouluyhdistys. Helsinki: Lasten Keskus.

Lempiäinen, P. 1988 Virsitieto. Jyväskylä: Gummerus

Palvelkaa Herraa iloiten. 2009. Jumalanpalvelusten opas. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Kirkkohallitus

Päiväkerhon vuosisuunnitelma 2011-2012. 2011. Pikkuväki 3/2011. Liite

Rantala, K. 2003. Musiikkikasvatus lastenohjaajien koulutuksessa ja päiväkerhotyössä. Sibeliussäätiö. Musiikkikasvatuksen osasto. Lisensiaattityö

Saarinen, E. 2012. Lasten virttä tarvitsee koko kirkko. Pyhäkoululehti 4/2012, 46-47

Suomen evl. lut kirkon Virsikirja. Virsi 472a

Torri-Tuominen, M. (toim) 2010. Kirkkomuskari. Seurakuntien lapsityön keskus. Jyväskylä: Lasten Keskus

Varhaisiän musiikkikasvatus seurakunnassa. 2004. Kirkkohallitus. Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 2004:8. Jyväskylä: Gummerus

LIITTEET

Liite 1: Tehtävä Lohikäärmevuorella. Päiväkerhon liikuntatuokio. Referaatti

TARVIKKEET: kiviksi tilassa olevia tuoleja, hernepussit, vanteet tai rytmirinkula, naruja, vanhoja sanomalehtiä. Lopuksi juodaan mehua ja kullekin lapselle annetaan diplomi suoritetusta tehtävästä. Tee alkuvalmistelut ennen jumppahetkeä: varaa tarvikkeet ja muokkaa tila liikuntaan sopivaksi.

ENNEN JUMPAN ALKUA lapsille luetaan johdantotarina, joka motivoi heidät tulevaan ja luo sopivan jännittyneen ja innokkaan tunnelman.

*”Olipa kerran maa, jossa kaikki oli hyvin. Ihmiset olivat reippaita, lapset leikkivät kai-
ket päivät ja kaikilla oli mukavaa. Mutta kylän vieressä olevan vuoren huipulle ei saa-
nut mennä, koska siellä asui ilkeä lohikäärme...*

Tarina jatkuu kertoen lohikäärmeen joka sadas vuosi tekemistä tihutöistä.

*... vasta nyt joku ehdotti lohikäärmeen vastustamista. Kuka uskaltaisi lähteä vuorelle
taistelemaan lohikäärmettä vastaan? Kyläpäällikkö alkaa etsiä vapaaehtoisia. Löytyisi-
kö ketään? Siis kyllä, täällähän on monta innokasta! Tämähän on mahtavaa!*

Ja niin joukko lähti matkaan.... ”

JA NYT SEIKKAILU VOI ALKAA!

Jumppa etenee tarinan kerronnan mukaan. Lapsille luettava osuus on kirjoitettu leipä-
tekstillä ja ohjaajalle tarkoitetut avainsanat liikuntaohjeineen korostetulla leipätekstillä.

*”Matka kohti vuoren huippua ja lohikäärmeen luolaa alkoi. Kaikkia jännitti kovasti.
Tiedettiin, että matkasta tulisi vaikea, mutta joukko luotti omiin taitoihinsa. Ryhmä lähti
liikkeelle heinikkoon **reippaasti kävellen (heilutellaan käsiä reippaasti ja nostellaan
polvia korkealle)**. Päästyään heinikosta he huomasivat, että polku alkaa nousta ylös-
päin ja eteen tuli kiviä. **He nousivat kivien päälle ja hyppivät toiselta puolelta alas (ki-
vinä tuolit)**.”*

Hernepusseja käytetään kivinä joen ylityksessä. Lattialla heiluteltava naru on ylitettävä,
kuohuva joki. Vanteet tai rytmirinkula ovat pieni luola, jossa levätään. Lattialla kieri-

tään ja ryömitään karkuun ilkeiltä lepakoilta. Lohikäärme ohitetaan jonossa varpailla hiipien ja sitä heitellään sanomalehdistä tehdyillä lumipalloilla.

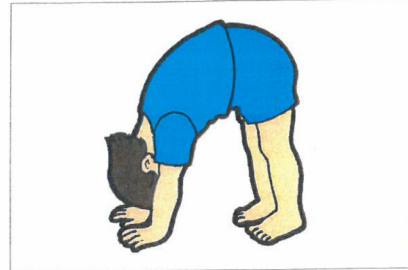
Tarina loppuu hyvin, lohikäärme kukistetaan: ”*Kaikki olivat innoissaan, **hyppivät ja pomppivat**. Alhaalla kylässä oltaisiin varmasti iloisia, kun lohikäärme ei enää aiheuttaisi harmeja asukkaille! Kun ryhmä palasi kylään, siellä oli juhlat ja heille myönnettiin kunniakirjat onnistuneen tehtävän suorittamisen johdosta. (juodaan mehua, diplomien jako).*”

Liite 2: Papunet, esimerkkikuvia

kynttilä

jumppa

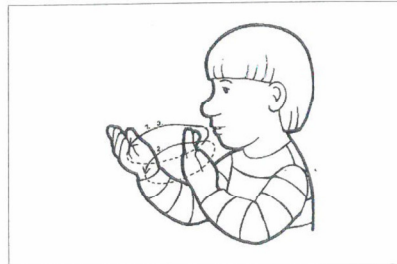
mukava

pajunoksa

laulaa, viittoma

Jeesus

